

USTAWA
z dnia ...

**o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania,
funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych**

Art. 1.

W ustawie z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446, z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5a:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy określa uchwała rady gminy, z zastrzeżeniem ust. 7.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 3-7 w brzmieniu:

„3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.

5. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, z tym że wysokość budżetu obywatelskiego wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu.

6. Środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość gminy i jej części w postaci jednostek pomocniczych lub grup jednostek pomocniczych.

7. Rada gminy określa w drodze uchwały wymagania jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w szczególności:

1) wymogi formalne jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty;

- 2) wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w którym zgłaszany jest projekt;
- 3) zasady oceny zgłoszonych projektów co do ich zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;
- 4) zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc pod uwagę, że zasady przeprowadzania głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.”;

2) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14. 1. Uchwały rady gminy zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu rady, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Głosowania jawne na sesjach rady odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania, w sposób określony w zdaniu pierwszym nie jest możliwe z przyczyn technicznych głosowania odbywają się imiennie.

3. Imienne wykazy głosowań radnych podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości na stronach internetowych gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.”;

3) w art. 18 ust. 2:

a) uchyla się pkt 3,

b) pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) uchwalanie budżetu gminy, rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu, podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium z tego tytułu, rozpatrywanie raportu o stanie gminy oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia wotum zaufania z tego tytułu;”

c) po pkt 12a dodaje się pkt 12b w brzmieniu:

„12b) rozpatrywanie inicjatyw uchwałodawczych, o których mowa w art. 41a.”

4) po art. 18a dodany zostaje art. 18b w brzmieniu:

„Art. 18b. 1. Rada gminy rozpatruje skargi na działania wójta i gminnych jednostek organizacyjnych; wnioski oraz petycje składane przez obywateli; w tym celu powołuje komisję skarg, wniosków i petycji.

2. W skład komisji skarg, wniosków i petycji wchodzi radni, w tym przedstawiciele wszystkich klubów, z wyjątkiem radnych pełniących funkcje, o których mowa w art. 19 ust. 1.

3. Zasady i tryb działania komisji skarg, wniosków i petycji określa statut gminy.”;

5) w art. 20:

a) ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a. Rada gminy może wprowadzić zmiany w porządku bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady, z zastrzeżeniem ust. 6 i art. 41a ust. 4.”,

b) po ust. 1a dodaje się ust. 1b i 1c w brzmieniu:

„1b. Obrady rady gminy są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane na stronach internetowych gminy oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.

1c. Do transmisji i utrwalania obrad rady gminy mogą być wykorzystywane urządzenia służące do transmisji lub rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej, o których mowa w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy. W tym celu rada gminy zawiera z właściwym terytorialnie urzędnikiem wyborczym porozumienie określające zasady korzystania z urządzeń, o których mowa w zdaniu pierwszym.”,

c) dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„6. Na wniosek przewodniczącego klubu radnych przewodniczący rady gminy jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji rady gminy projekt uchwały, jeżeli wpłynął on do rady gminy co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji rady. W trybie, o którym mowa w zdaniu pierwszym można zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą sesję rady gminy.”;

7) po art. 21 dodaje się art. 21a w brzmieniu:

„Art. 21a. 1. Pracownicy urzędu gminy wykonujący zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem rady gminy, komisji i radnych tworzą odrębną jednostkę organizacyjną zwaną biurem rady gminy.

2. Przewodniczący rady gminy wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników biura rady gminy.

8) w art. 23 po ust. 2 dodaje się ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Wymagana statutowa liczba radnych niezbędnych do utworzenia klubu radnych wynosi:

1) w radach liczących do 30 radnych – co najmniej 3 radnych.

2) w radach liczących powyżej 30 radnych – co najmniej 1/10 składu rady.

4. Rada gminy nie może zdecydować o zwiększeniu liczby radnych, o których mowa w ust. 3, niezbędnych do utworzenia klubu radnych.”;

9) art. 24 otrzymuje brzmienie:

„Art. 24. 1. Radny jest obowiązany brać udział w pracach rady gminy i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub desygnowany.

2. W wykonywaniu mandatu radnego radny ma prawo, jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji gminy, a także spółek z udziałem gminy, spółek handlowych z udziałem gminnych osób prawnych, gminnych osób prawnych, oraz zakładów, przedsiębiorstw i innych gminnych jednostek organizacyjnych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej.

3. W sprawach dotyczących gminy radni mogą kierować interpelacje i zapytania do wójta. Interpelacje i zapytania składane są na piśmie do przewodniczącego rady, który przekazuje je niezwłocznie wójtowi. Wójt, lub osoba przez niego wyznaczona, jest zobowiązana udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania.

4. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi podawana jest do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację na stronach internetowych gminy, oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.”

10) w art. 24f ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Wójtowie i radni oraz małżonkowie wójtów, zastępców wójtów, radnych, sekretarzy gminy, skarbników gminy, kierowników jednostek organizacyjnych gminy oraz osób zarządzających i członków organów zarządzających gminnymi osobami prawnymi nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami spółek handlowych z udziałem gminnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie tych osób na te funkcje są z mocy prawa nieważne.”

11) po art. 26a dodaje się art. 26b w brzmieniu:

„Art. 26b. Wójt, w drodze zarządzenia, powołuje oraz odwołuje skarbnika gminy.”

12) po art. 28a dodaje się art. 28aa w brzmieniu:

„Art. 28aa. 1. Wójt co roku do dnia 31 maja przedstawia radzie gminy raport o stanie gminy.

2. Raport obejmuje podsumowanie działalności wójta w roku poprzednim, w szczególności realizację polityki, programów i strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego.

3. Rada gminy może określić w drodze uchwały szczegółowe wymagania dotyczące raportu.

4. Rada gminy rozpatruje raport, o którym mowa w ust. 1, podczas sesji na której podejmowana jest uchwała rady gminy w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium wójtowi. Raport rozpatrywany jest w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie gminy przeprowadza się debatę.

5. W debacie nad raportem o stanie gminy radni zabierają głos bez ograniczeń czasowych.

6. W debacie nad raportem o stanie gminy mieszkańcy gminy mogą zabierać głos na zasadach przewidzianych dla radnych niezrzeszonych.

7. Mieszkaniec, który chciałby zabrać głos w trybie określonym w ust. 6 składa do przewodniczącego rady pisemne zgłoszenie, poparte podpisami:

1) w gminie do 20 000 mieszkańców – 20 osób

2) w gminie powyżej 20 000 mieszkańców – 50 osób.

8. Zgłoszenie składa się najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień, na który zwołana została sesja podczas, której ma być przedstawiany raport o stanie gminy. Mieszkańcy są dopuszczani do głosu według kolejności otrzymania przez przewodniczącego rady zgłoszenia. Liczba mieszkańców mogących zabrać głos w debacie wynosi 15.

9. Po zakończeniu debaty nad raportem o stanie gminy rada gminy udziela wotum zaufania wójtowi. Przepis art. 28a ust. 2 stosuje się odpowiednio.

10. W przypadku nieudzielenia wójtowi wotum zaufania w dwóch kolejnych latach rada gminy może podjąć uchwałę o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta.”;

13) w art. 28b ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Rada gminy, po upływie 9 miesięcy od dnia wyboru wójta i nie później niż na 9 miesięcy przed zakończeniem kadencji, może podjąć uchwałę o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta z przyczyny innej niż nieudzielenie wójtowi absolutorium lub nieudzielenie wójtowi wotum zaufania jedynie na wniosek co najmniej 1/4 ustawowego składu rady.”;

14) po art. 41 dodaje się art. 41a w brzmieniu:

„Art. 41a. 1. Grupa mieszkańców gminy, posiadających czynne prawa wyborcze do organu stanowiącego, może wystąpić z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą.

2. Grupa mieszkańców, o której mowa w ust. 1, musi liczyć:

1) w gminach do 20 000 mieszkańców - co najmniej 300 osób;

2) w gminach powyżej 20 000 mieszkańców - co najmniej 500 osób.

3. Rada gminy nie może zdecydować o zwiększeniu liczby osób, o których mowa w ust. 2, mających prawo wystąpić z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą.

4. Projekty uchwał zgłoszone w ramach obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej stają się przedmiotem obrad rady gminy najbliższej sesji odbywającej się nie później niż po upływie 3 miesięcy od dnia złożenia projektu.

5. Komitet inicjatywy uchwałodawczej ma prawo wskazywać osoby uprawnione do reprezentowania komitetu podczas prac rady gminy.

6. Rada gminy określi w drodze uchwały: rodzaje spraw, których może dotyczyć projekt uchwały o, którym mowa w ust. 1, zasady wnoszenia inicjatyw obywatelskich, w szczególności liczbę wymaganych podpisów, zasady tworzenia komitetów inicjatyw

uchwałodawczych, zasady promocji obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych, formalne wymogi jakim muszą odpowiadać składane projekty, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej ustawy.”

Art. 2.

W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 814 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3d:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami powiatu określa uchwała rady powiatu, z zastrzeżeniem ust. 6.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 3 – 6 w brzmieniu:

„3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu powiatu. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej powiatu. Rada powiatu w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.

5. Środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość powiatu i jego części w postaci gmin lub grup gmin.

6. Rada powiatu określa w drodze uchwały wymagania jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w szczególności:

- 1) wymogi formalne jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty;
- 2) wymaganą liczbę podpisów mieszkańców popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w której zgłaszany jest projekt;
- 3) zasady oceny zgłoszonych projektów co do zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;
- 4) zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc pod uwagę, że zasady przeprowadzenia głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.”;

2) w art. 12:

a) pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium dla zarządu z tego tytułu, rozpatrywanie raportu o stanie powiatu oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia wotum zaufania dla zarządu z tego tytułu;”

b) po pkt 9d dodaje się pkt 9e w brzmieniu:

„9e) rozpatrywanie inicjatyw uchwałodawczych, o których mowa w art. 42a.”

3) w art. 13 po ust. 1 dodaje się 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Głosowania jawne na sesjach rady odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania, w sposób określony w zdaniu pierwszym nie jest możliwe z przyczyn technicznych głosowania odbywają się imiennie.

1b. Imienne wykazy głosowań radnych podawane są niezwłocznie do publicznej wiadomości na stronach internetowych powiatu oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.”;

4) w art. 15:

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Obrady rady powiatu są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane na stronach internetowych powiatu oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.

1b. Do transmisji i utrwalania obrad rady powiatu mogą być wykorzystywane urządzenia służące do transmisji lub rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej, o których mowa w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy. W tym celu rada powiatu zawiera z właściwym terytorialnie urzędnikiem wyborczym porozumienie określające zasady korzystania z urządzeń, o których mowa w zdaniu pierwszym.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Rada powiatu może wprowadzić zmiany w porządku bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady, z zastrzeżeniem ust. 11 i art. 42a ust. 4.”,

c) po ust. 10 dodaje się ust. 11 w brzmieniu:

„11. Na wniosek przewodniczącego klubu radnych przewodniczący rady powiatu jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji rady powiatu projekt uchwały, jeżeli wpłynął on do rady powiatu co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji rady. W trybie, o którym mowa w zdaniu pierwszym można zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą sesję rady powiatu.”;

5) po art. 16 dodaje się art. 16a w brzmieniu:

„Art. 16a. 1. Rada powiatu rozpatruje: skargi na działania zarządu powiatu i powiatowych jednostek organizacyjnych; wnioski oraz petycje składane przez obywateli; w tym celu powołuje komisję skarg, wniosków i petycji.

2. W skład komisji skarg, wniosków i petycji wchodzi radni, w tym przedstawiciele wszystkich klubów, z wyjątkiem radnych pełniących funkcje, o których mowa w art. 14 ust. 1, oraz będących członkami zarządu.

3. Zasady i tryb działania komisji skarg, wniosków i petycji określa statut powiatu.”;

6) art. 18 otrzymuje brzmienie:

„Art. 18. 1. Radni mogą tworzyć kluby radnych.

„2. Wymagana statutowa liczba radnych niezbędnych do utworzenia klubu radnych wynosi

1) w radach liczących do 30 radnych – co najmniej 3 radnych.

2) w radach liczących powyżej 30 radnych – co najmniej 1/10 składu rady.

3. Rada powiatu nie może zdecydować o zwiększeniu liczby radnych, o których mowa w ust. 2, niezbędnych do utworzenia klubu radnych.”;

7) po art. 19 dodaje się art. 19a w brzmieniu:

„Art. 19a. 1. Pracownicy starostwa wykonujący zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem rady powiatu, komisji i radnych tworzą odrębną jednostkę organizacyjną zwaną biurem rady powiatu.

2. Przewodniczący rady powiatu wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników biura rady powiatu.”;

8) w art. 21:

a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. W wykonywaniu mandatu radnego radny ma prawo, jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji powiatu, a także spółek z udziałem powiatu, spółek handlowych z udziałem powiatowych osób prawnych, powiatowych osób prawnych, powiatowej jednostki organizacyjnej oraz zakładów i przedsiębiorstw samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej. ”,

b) po ust. 8 dodaje się ust. 9-10 w brzmieniu:

„9. W sprawach dotyczących powiatu radni mogą kierować interpelacje i zapytania do starosty. Interpelacje i zapytania składane są na piśmie do przewodniczącego rady, który przekazuje je niezwłocznie staroście. Starosta, lub osoba przez niego wyznaczona, jest zobowiązana udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania.

10. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi podawana jest do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację na stronach internetowych powiatu, oraz w innych sposób zwyczajowo przyjęty.”;

9) po art. 30 dodaje się art. 30a w brzmieniu:

„Art. 30a. 1. Zarząd powiatu co roku do dnia 31 maja przedstawia radzie powiatu raport o stanie powiatu.

2. Raport obejmuje podsumowanie działalności zarządu powiatu w roku poprzednim, w szczególności realizację polityki, programów i strategii, uchwał rady powiatu i budżetu obywatelskiego.

3. Rada powiatu może określić w drodze uchwały szczegółowe wymogi dotyczące raportu.

4. Rada powiatu rozpatruje raport, o którym mowa w ust. 1 podczas sesji na której podejmowana jest uchwała rady powiatu w sprawie udzielenia lub nieudzielenia zarządowi absolutorium. Raport jest rozpatrywany w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie powiatu przeprowadza się debatę.

5. W debacie nad raportem o stanie powiatu radni zabierają głos bez ograniczeń czasowych.

6. W debacie nad raportem o stanie powiatu mieszkańcy powiatu mogą zabierać głos na zasadach przewidzianych dla radnych niezrzeszonych.

7. Mieszkaniec, który chciałby zabrać głos w trybie określonym w ust. 6 składa do przewodniczącego rady pisemne zgłoszenie, poparte podpisami:

1) w powiecie do 100 000 mieszkańców – 150 osób

2) w powiecie powyżej 100 000 mieszkańców – 300 osób.

8. Zgłoszenie składa się najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień, na który zwołana została sesja podczas, której ma być przedstawiany raport o stanie powiatu. Mieszkańcy są dopuszczani do głosu według kolejności otrzymania przez przewodniczącego rady zgłoszenia. Liczba mieszkańców mogących zabrać głos w debacie wynosi 15.

9. Po zakończeniu debaty o stanie powiatu rada powiatu udziela wotum zaufania zarządowi powiatu. Przepis art. 30 ust. 1a stosuje się odpowiednio.

10. Nieudzielenie przez radę powiatu wotum zaufania zarządowi powiatu jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu.”;

10) w art. 31 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Rada powiatu może odwołać starostę z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium lub nieudzielenie wotum zaufania zarządowi jedynie na wniosek co najmniej 1/4 ustawowego składu rady.”;

11) po art. 42 dodaje się art. 42a w brzmieniu:

„Art. 42a. 1. Grupa mieszkańców powiatu, posiadających czynne prawa wyborcze do organu stanowiącego, może wystąpić z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą.

2. Grupa mieszkańców, o której mowa w ust. 1, musi liczyć co najmniej 500 osób.

3. Rada powiatu nie może zdecydować o zwiększeniu liczby osób, o których mowa w ust. 2, mających prawo wystąpić z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą.

4. Projekty uchwał zgłoszone w ramach obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej stają się przedmiotem obrad rady powiatu najbliższej sesji odbywającej się nie później niż po upływie 3 miesięcy od daty złożenia projektu.

5. Komitet inicjatywy uchwałodawczej ma prawo wskazywać osoby uprawnione do reprezentowania komitetu podczas prac rady.

6. Rada powiatu określi w drodze uchwały: rodzaje spraw, których może dotyczyć projekt uchwały o, którym mowa w ust. 1, zasady wnoszenia inicjatyw obywatelskich, w szczególności liczbę wymaganych podpisów, zasady tworzenia komitetów inicjatyw uchwałodawczych, zasady promocji obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych, formalne wymogi jakim muszą odpowiadać składane projekty, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej ustawy.”.

Art. 3.

W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2016 r., poz. 486 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10a:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami województwa określa uchwała sejmiku województwa, z zastrzeżeniem ust. 6.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 3-6 w brzmieniu:

„3. Szczególną formą konsultacji społecznych jest budżet obywatelski.

4. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu województwa. Zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej

województwa. Sejmik województwa w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego.

5. Środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość województwa i jego części w postaci powiatów lub grup powiatów.

6. Sejmik województwa określa w drodze uchwały wymagania jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego, w szczególności:

- 1) wymogi formalne jakim powinny odpowiadać zgłaszane projekty;
- 2) wymaganą liczbę podpisów popierających projekt, przy czym nie może być ona większa niż 0,1% mieszkańców terenu objętego pulą budżetu obywatelskiego, w której zgłaszany jest projekt;
- 3) zasady oceny zgłoszonych projektów co do zgodności z prawem, wykonalności technicznej, spełniania przez nie wymogów formalnych oraz tryb odwołania od decyzji o niedopuszczeniu projektu do głosowania;
- 4) zasady przeprowadzania głosowania, ustalania wyników i podawania ich do publicznej wiadomości, biorąc po uwagę, że zasady przeprowadzania głosowania muszą zapewniać równość i bezpośredniość głosowania.”;

2) art. 18:

a) pkt 9 otrzymuje brzmienie:

„9) rozpatrywanie sprawozdań z wykonania budżetu województwa, sprawozdań finansowych województwa, sprawozdań z wykonywania wieloletnich programów województwa oraz raportu o stanie województwa;”

b) pkt 10 otrzymuje brzmienie:

„10) podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium zarządowi województwa z tytułu wykonania budżetu województwa oraz podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia wotum zaufania zarządowi województwa z tytułu rozpatrzenia raportu o stanie województwa;”

c) po pkt 19a dodaje się pkt 19b w brzmieniu:

„19b) rozpatrywanie inicjatyw uchwałodawczych, o których mowa w art. 89a.”;

3) w art. 19 po ust. dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Głosowania jawne na sesjach sejmiku województwa odbywają się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania w sposób określony w zdaniu pierwszym nie jest możliwe z przyczyn technicznych głosowania odbywają się imiennie.

1b. Imienne wykazy głosowań radnych podawane są niezwłocznie do publicznej wiadomości na stronach internetowych sejmiku województwa oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.”;

4) w art. 21:

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Obrady sejmiku województwa są transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad są udostępniane na stronach internetowych sejmiku województwa oraz w sposób zwyczajowo przyjęty.

1b. Do transmisji i utrwalania obrad sejmiku województwa mogą być wykorzystywane urządzenia służące do transmisji lub rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej, o których mowa w ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy. W tym celu sejmik województwa zawiera z właściwym terytorialnie urzędnikiem wyborczym porozumienie określające zasady korzystania z urządzeń, o których mowa w zdaniu pierwszym.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Sejmik województwa może wprowadzić zmiany w porządku obrad bezwzględną większością głosów ustawowego składu sejmiku, z zastrzeżeniem ust. 10 i art. 89a ust. 4.”,

c) po ust. 9 dodaje się ust. 10 w brzmieniu:

„10. Na wniosek przewodniczącego klubu radnych przewodniczący sejmiku województwa jest obowiązany wprowadzić do porządku obrad najbliższej sesji sejmiku projekt uchwały, jeżeli wpłynął on do sejmiku co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji sejmiku. W trybie, o którym mowa w zdaniu pierwszym można zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą sesję sejmiku.”;

5) po art. 21 dodaje się art. 21a w brzmieniu:

„Art. 21a. 1. Pracownicy urzędu marszałkowskiego wykonujący zadania organizacyjne, prawne oraz inne związane z funkcjonowaniem sejmiku województwa, komisji i radnych tworzą odrębną jednostkę organizacyjną zwaną biurem sejmiku województwa.

2. Przewodniczący sejmiku województwa wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego w stosunku do pracowników biura sejmiku województwa.”;

6) w art. 23:

a) po ust. 3 dodaje się ust. 3a i 3b w brzmieniu:

„3a. Niezwłocznie po utworzeniu klubu radnych i wyborze zarządu województwa klub przekazuje przewodniczącemu sejmiku oświadczenie o udzieleniu albo odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. Informacja o oświadczeniu klubu, o którym mowa w zdaniu pierwszym oraz o zmianie oświadczenia są podawane do publicznej wiadomości.

3b. W wykonywaniu mandatu radnego radny ma prawo, jeżeli nie narusza to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji samorządu województwa, a także spółek z udziałem samorządu województwa, spółek handlowych z udziałem wojewódzkich osób prawnych, wojewódzkich osób prawnych, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych oraz zakładów i przedsiębiorstw samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 5 i 6 w brzmieniu:

„5. W sprawach dotyczących województwa radni mogą kierować interpelacje i zapytania do marszałka województwa. Interpelacje i zapytania składane są na piśmie do przewodniczącego sejmiku, który przekazuje je niezwłocznie marszałkowi województwa. Marszałek, lub osoba przez niego wyznaczona, jest zobowiązania udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania.

6. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi podawana jest do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację na stronach internetowych samorządu województwa oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.”;

7) art. 29 otrzymuje brzmienie:

„Art. 29. 1. Radni mogą tworzyć kluby radnych działające na zasadach określonych w statucie województwa.

2. Wymagana statutowa liczba radnych niezbędnych do utworzenia klubu radnych wynosi co najmniej 1/10 składu sejmiku.

3. Sejmik województwa nie może zdecydować o zwiększeniu liczby radnych, o których mowa w ust. 2, niezbędnych do utworzenia klubu radnych.”;

8) w art. 30 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Przewodniczącym komisji rewizyjnej jest radny największego klubu radnych, który złożył oświadczenie o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. W wypadku gdy dwa lub więcej największych opozycyjnych klubów radnych składa się z równej liczby radnych, przewodniczącym może zostać radny każdego z takich klubów.”;

9) po art. 30 dodaje się art. 30a w brzmieniu:

„Art. 30a. 1. Sejmik województwa rozpatruje: skargi na działania zarządu województwa i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych; wnioski oraz petycje składane przez obywateli; w tym celu powołuje komisję skarg, wniosków i petycji.

2. W skład komisji skarg, wniosków i petycji wchodzi radni, w tym przedstawiciele wszystkich klubów. Członkostwa w komisji skarg, wniosków i petycji nie można łączyć z funkcjami marszałka województwa, przewodniczącego i wiceprzewodniczących sejmiku województwa oraz radnych będących członkami zarządu województwa.

3. Zasady i tryb działania komisji skarg, wniosków i petycji określa statut województwa.”;

10) po art. 34 dodaje się art. 34a w brzmieniu:

„Art. 34a 1. Zarząd województwa co roku do dnia 31 maja przedstawia sejmikowi województwa raport o stanie województwa.

2. Raport obejmuje podsumowanie działalności zarządu województwa w roku poprzednim, w szczególności realizację polityki, programów i strategii, uchwał sejmiku województwa i budżetu obywatelskiego.

3. Sejmik województwa może określić w drodze uchwały szczegółowe wymagania dotyczące raportu.

4. Sejmik województwa rozpatruje raport, o którym mowa w ust. 1 podczas sesji na której podejmowana jest uchwała sejmiku województwa w sprawie udzielenia lub nieudzielenia zarządowi absolutorium. Raport jest rozpatrywany w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie województwa przeprowadza się debatę.

5. W debacie nad raportem o stanie województwa radni zabierają głos bez ograniczeń czasowych.

6. W debacie nad raportem o stanie województwa mieszkańcy województwa mogą zabierać głos na zasadach przewidzianych dla radnych niezrzeszonych.

7. Mieszkaniec, który chciałby zabrać głos w trybie określonym w ust. 6 składa do przewodniczącego sejmiku pisemne zgłoszenie, poparte podpisami:

a) w województwie do 2 000 000 mieszkańców – 500 osób

b) w województwie powyżej 2 000 000 mieszkańców – 1000 osób.

8. Zgłoszenie składa się najpóźniej w dniu poprzedzającym dzień, na który zwołana została sesja podczas, której ma być przedstawiany raport o stanie województwa. Mieszkańcy są dopuszczani do głosu według kolejności otrzymania przez przewodniczącego sejmiku zgłoszenia. Liczba mieszkańców mogących zabrać głos w debacie wynosi 15.

9. Po zakończeniu debaty o stanie województwa sejmik województwa udziela wotum zaufania zarządowi województwa. Przepis art. 34 ust. 1a stosuje się odpowiednio.

10. Nieudzielenie przez sejmik województwa wotum zaufania zarządowi województwa jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu.”;

11) w art. 37 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Sejmik województwa może odwołać marszałka województwa z innej przyczyny niż nieudzielenie absolutorium lub nieudzielenie wotum zaufania jedynie na wniosek co najmniej 1/4 ustawowego składu sejmiku.”;

12) po art. 89 dodaje się art. 89a w brzmieniu:

„Art. 89a. 1. Grupa mieszkańców województwa, posiadających czynne prawa wyborcze do organu stanowiącego, może wystąpić z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą.

2. Grupa mieszkańców, o której mowa w ust. 1, musi liczyć co najmniej 2000 osób.

3. Sejmik województwa nie może zdecydować o zwiększeniu liczby osób, o których mowa w ust. 2, mających prawo wystąpić z obywatelską inicjatywą uchwałodawczą.

4. Projekty uchwał zgłoszone w ramach obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej stają się przedmiotem obrad sejmiku województwa najbliższej sesji odbywającej się nie później niż po upływie 3 miesięcy od daty złożenia projektu.

5. Komitet inicjatywy uchwałodawczej ma prawo wskazywać osoby uprawnione do reprezentowania komitetu podczas prac sejmiku województwa.

6. Sejmik województwa określi w drodze uchwały: rodzaje spraw, których może dotyczyć projekt uchwały o, którym mowa w ust. 1, zasady wnoszenia inicjatyw obywatelskich, w szczególności liczbę wymaganych podpisów, zasady tworzenia komitetów inicjatyw uchwałodawczych, zasady promocji obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych, formalne wymogi jakim muszą odpowiadać składane projekty, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej ustawy.”.

Art. 4.

W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2011 r., Nr 21, poz. 112 z późn. zm.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 4 otrzymuje brzmienie:

„Art. 4. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.”;

2) w art. 5 w pkt 11 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 12 w brzmieniu:

„12) znaku „x” - rozumie się przez to co najmniej dwie linie, które przecinają się w obrębie kratki.”;

3) w art. 8 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych, gdzie są przechowywane przez okres do 2 lat lub na wniosek uprawnionych podmiotów do 5 lat. Przez uprawnione podmioty rozumie się komitety wyborcze. Dokumenty, o których mowa w zdaniu pierwszym podlegają udostępnianiu.”;

4) w art. 11 w § 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego - osoba mająca prawo wybierania tych organów z tym, że kandydat może kandydować do organów stanowiących wszystkich jednostek samorządu terytorialnego na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje.”;

5) w art. 12:

a) § 2 – 4 otrzymują brzmienie:

„§ 2. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje powiatowy komisarz wyborczy.

§ 3. Stały obwód głosowania powinien obejmować od 500 do 4000 mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.

§ 4. Powiatowy komisarz wyborczy tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką.”,

b) § 9 otrzymuje brzmienie:

„§ 9. Powiatowy komisarz wyborczy po uzyskaniu zgody rektora uczelni, tworzy obwody głosowania, o których mowa w § 7.”,

c) § 11 – 13 otrzymują brzmienie:

„§ 11 Powiatowy komisarz wyborczy, tworząc obwody głosowania, ustala ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.

§ 12. Decyzję powiatowego komisarza wyborczego o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu decyzji przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.

§ 13. Na decyzje powiatowego komisarza wyborczego, o których mowa w § 2, 4 i 9, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do wojewódzkiego komisarza wyborczego, w terminie 5 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Wojewódzki komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni i wydaje postanowienie; od postanowienia nie przysługuje środek prawny.”;

6) uchyla się art. 12a;

7) w art. 13:

a) §1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Powiatowy komisarz wyborczy dokonuje zmian w podziale na stałe obwody głosowania, jeżeli jest to konieczne ze względu na zmianę granic gminy, zmianę liczby wybieranych radnych gminy, zmianę liczby mieszkańców w obwodzie głosowania w stosunku do określonej w art. 12 § 3, zmianę granic okręgów wyborczych w celu dostosowania podziału gminy na stałe obwody głosowania do zmienionych granic okręgów”;

b) po §1 dodaje się §1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Zmiana w podziale na stałe obwody głosowania dokonywana z powodu zmiany granic gminy może nastąpić wyłącznie w odniesieniu do obszaru, którego dotyczy nowy przebieg granicy gminy.

§ 1b. O wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 1 wójt informuje niezwłocznie powiatowego komisarza wyborczego.”;

8) w art. 13a:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wójt lub rada gminy może przedłożyć powiatowemu komisarzowi wyborczemu wnioski w sprawie zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych.”;

b) § 2a otrzymuje brzmienie:

„§ 2a. Jeżeli po terminie, o którym mowa w § 2, wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie w ustalonej przez powiatowego komisarza wyborczego siedzibie obwodowej komisji wyborczej byłoby niemożliwe, wojewódzki komisarz wyborczy może zarządzić, na czas określonych wyborów, zmianę siedziby obwodowej komisji wyborczej.”,

c) § 4 otrzymuje brzmienie:

„Propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych, w tym siedzib znajdujących się w lokalach, o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, zainteresowani mogą przedkładać powiatowemu komisarzowi wyborczemu na piśmie na co najmniej 55 dni przed dniem wyborów. Przedłożone propozycje zmian siedzib obwodowych komisji wyborczych powiatowy komisarz wyborczy niezwłocznie umieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1764).”;

9) po art. 13a dodaje się art. 13b w brzmieniu:

„Art. 13b. Jeżeli w lokalu, w którym w okresie 5 lat poprzedzających dzień wyborów miała siedzibę obwodowa komisja wyborcza, w dniu wyborów nie ma siedziby żadna obwodowa komisja wyborcza lub obwodowa komisja wyborcza mająca siedzibę w tym lokalu jest właściwa dla obwodu głosowania o zmienionych granicach, w dniu wyborów powiatowy komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, poprzez wywieszenie w miejscu łatwo dostępnym przy wejściu do tego lokalu, informację umożliwiającą wyborcom dotarcie do właściwej obwodowej komisji wyborczej.”;

10) w art. 16 §1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wójt podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów informację przekazaną przez powiatowego komisarza wyborczego o:

- 1) numerach oraz granicach stałych i odrębnych obwodów głosowania;
- 2) wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów;
- 3) lokalach obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;

4) możliwości głosowania przez pełnomocnika.

Po jednym egzemplarzu obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie powiatowemu i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.”;

11) art. 17 otrzymuje brzmienie:

„Art. 17. § 1. Jeżeli właściwi powiatowi komisarze wyborczy nie wykonują w terminie lub w sposób zgodny z prawem, zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji obwodowych, właściwy wojewódzki komisarz wyborczy wzywa ich do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego upływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Jeżeli właściwy wojewódzki komisarz wyborczy nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze w terminie lub w sposób zgodny z prawem zadania te wykonuje Państwowa Komisja Wyborcza.”;

12) w art. 26:

a) uchyla się § 3,

b) § 12 otrzymuje brzmienie:

„§ 12. Jeden egzemplarz spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie.”;

13) użyte w art. 37c § 2, w 42 § 1, w art. 44 § 1 i 3, w art. 49 § 1, 2, 3, w art. 51 § 2 i 3, w art. 58 § 1 i 3, w art. 452 § 1, w art. 461 w § 1 pkt 1 w różnych przypadkach wyrazy „obwodowa komisja wyborcza” zastępuje się użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami „obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie”;

14) art. 37d otrzymuje brzmienie:

„Art. 37d § 1. Powiatowy komisarz wyborczy, między 14 a 7 dniem przed dniem wyborów przekazuje wyborcom w stałych obwodach głosowania, w formie druku bezadresowego umieszczanego w oddawczych skrzynkach pocztowych, informację o terminie wyborów, godzinach głosowania, sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu w danych wyborach a także o możliwości głosowania przez pełnomocnika.

§2. Działania informacyjne, o których mowa w §1, powiatowy komisarz wyborczy wykonuje za pośrednictwem operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe.

§3. Wzór informacji o której mowa w §1, w odniesieniu do danych wyborów określa Państwowa Komisja Wyborcza i przesyła do powiatowych komisarzy wyborczych na 40 dni przed dniem wyborów.”;

15) art. 38 otrzymuje brzmienie:

„Art. 38. Głosować można osobiście, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 7.”;

16) w art. 39:

a) §2 otrzymuje brzmienie:

„§2. Głosowanie odbywa się bez przerwy od godziny 7⁰⁰ do godziny 21⁰⁰.”,

b) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. W jednym pomieszczeniu może znajdować się lokal wyłącznie jednej obwodowej komisji wyborczej. Jeżeli w jednym budynku znajdują się siedziby dwóch lub więcej obwodowych komisji wyborczych ich lokale powinny znajdować się w oddzielnych pomieszczeniach.”,

c) uchyla się § 3,

d) w ust. 4 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„O godzinie zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zarządza zakończenie głosowania.”,

e) §7 otrzymuje brzmienie:

„§7. Obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania w odrębnych obwodach głosowania oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich, jeżeli wszyscy wyborcy wpisani do spisu wyborców oddali swe głosy. Zarządzenie wcześniejszego zakończenia głosowania może nastąpić nie wcześniej niż o godzinie 18⁰⁰. O zarządzeniu zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie niezwłocznie zawiadamia osobę kierującą jednostką, o której mowa w art. 12 § 4 i 7, wójta oraz właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia.”;

17) w art. 40:

a) § 3a otrzymuje brzmienie:

„§3. Karta do głosowania w wyborach do Sejmu, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach do rady gminy, wyborach do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborach do rady powiatu lub wyborach do sejmiku województwa może w razie potrzeby składać się z odpowiedniej liczby zadrukowanych jednostronnie, trwale połączonych kartek przy czym:

- 1) na pierwszej kartce karty do głosowania umieszcza się odpowiedni tytuł („Karta do głosowania w wyborach...”) oraz spis treści zawierający nazwy zarejestrowanych komitetów wyborczych w kolejności wylosowanych numerów, ze wskazaniem numeru kartki karty do głosowania, na której znajduje się lista kandydatów danego komitetu wyborczego;
- 2) na drugiej kartce karty do głosowania umieszcza się czytelną informację o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu;
- 3) na trzeciej i kolejnych kartkach karty do głosowania umieszcza się poszczególne listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych, z uwzględnieniem wymagań określonych w § 3 zdanie drugie oraz symbol graficzny komitetu wyborczego.”,

b) uchyla się 3b,

c) po § 5 dodaje się § 6 w brzmieniu:

„§6. Karty do głosowania są dokumentami z wyborów w rozumieniu art. 8 §1 i są przechowywane przez okres do 2 lat lub na wniosek uprawnionych podmiotów do 5 lat. Przepisy art. 8 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio”;

18) art. 41 otrzymuje brzmienie:

„Art. 41. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych znaków lub dopisków na karcie do głosowania, w tym w kratce lub poza nią nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.”;

19) w art. 42:

a) §3 otrzymuje brzmienie:

„§3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecni członkowie obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w liczbie stanowiącej co najmniej $\frac{2}{3}$ jej pełnego składu, w tym przewodniczący komisji lub jego zastępca.”,

b) uchyla się § 4,

c) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie czynności, o których mowa w § 1, do rozpoczęcia głosowania oraz od zamknięcia lokalu wyborczego do podpisania protokołu, o którym mowa w art. 75 § 1, czynności obwodowej komisji wyborczej w obwodach głosowania na obszarze kraju mogą być rejestrowane przez mężów zaufania z wykorzystaniem własnych urządzeń rejestrujących.”,

d) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Materiały zawierające zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 5 na wniosek męża zaufania, rejestrującego czynności o których mowa w § 5 mogą zostać zakwalifikowane jako dokumenty z wyborów w rozumieniu art. 8 § 1 i są przechowywane przez okres do 2 lat lub na wniosek innych uprawnionych podmiotów do 5 lat. Przepisy art. 8 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio”;

e) uchyla się §7;

20) uchyla się art. 43;

21) w art. 47:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Głosowania nie wolno przerywać. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwałę w sprawie przedłużenia albo odroczenia do dnia następnego głosowania obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie podejmuje po uzyskaniu zgody właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości, przekazana właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, wójtowi oraz przesłana Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem komisji wyborczej wyższego stopnia.”,

b) w §2 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Jeżeli wskutek nadzwyczajnych wydarzeń zachodzi konieczność zamknięcia lokalu wyborczego obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie:”,

c) w § 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Po wykonaniu czynności, o których mowa w § 2, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie zamyka lokal wyborczy i opieczętowuje wejście do lokalu pieczęcią komisji.”,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W przypadku, o którym mowa w § 2, przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na wejściu do lokalu wyborczym, na urnie, a także na pakietach z kartami do głosowania oraz ze spisem wyborców są nienaruszone.”,

e) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§6. Szczegółowy sposób wykonywania przez obwodową komisję wyborczą ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie czynności, o których mowa w §1–4, określa Państwowa Komisja Wyborcza, zapewniając poszanowanie zasad przeprowadzania wyborów oraz ochronę urny, a także dokumentów związanych z wyborami.”;

22) w art. 52:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.”,

b) po §2 dodaje się §2a w brzmieniu:

„§2a Jeżeli otrzymujący kartę do głosowania, o której mowa w § 2, będący osobą niepełnosprawną o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie może w związku z tym potwierdzić otrzymania karty do głosowania członek obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wydający kartę do głosowania sam stwierdza fakt wydania oraz przyczynę braku podpisu osoby otrzymującej kartę.”

c) w §3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie ważnego polskiego paszportu lub w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość.”,

d) § 6 otrzymują brzmienie:

„§ 6. Wyborca wrzuca kartę do urny znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego, w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna. Wyborca może wrzucić kartę lub karty do głosowania do urny wyborczej w kopercie na kartę lub karty do głosowania, zwanej dalej "kopertą na kartę do głosowania"”,

e) po § 6 dodaje się § 6a w brzmieniu:

„§ 6a. Przewodniczący obwodowej komisji ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wyznacza członka komisji, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny zapewnia jej nienaruszalność oraz przestrzeganie przez wyborców zasad, o których mowa w § 6.”,

f) § 7 otrzymują brzmienie

„§ 7. Od podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w art. 42 § 1, do podpisania protokołu, o którym mowa w art. 75 § 1, prowadzi się transmisję z lokalu wyborczego za pośrednictwem publicznie dostępnej sieci elektronicznego przekazywania danych. Szczegółowe informacje o dostępie do

transmisji podaje się co najmniej na 24 godziny przed rozpoczęciem głosowania na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.”,

g) po § 7 dodaje się § 7a w brzmieniu:

„§7a. W przypadku, gdy transmisja, o której mowa w §7 nie jest możliwa z przyczyn technicznych w trakcie pracy obwodowych komisji wyborczych w lokalu wyborczym, czynności podejmowane przez komisję są rejestrowane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk.”,

h) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Materiały zawierające transmitowany lub zarejestrowany przebieg czynności, o których mowa w § 7 są dokumentami z wyborów w rozumieniu art. 8 § 1 i są przechowywane przez okres do 2 lat lub na wniosek uprawnionych podmiotów do 5 lat. Przepisy art. 8 § 1 zdanie drugie i trzecie stosuje się odpowiednio.”,

i) w § 9 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) na obszarze kraju – właściwy miejscowo urzędnik wyborczy;”,

j) po § 9 dodaje się § 10 w brzmieniu:

„§10. Państwowa Komisja Wyborcza określa warunki techniczne transmisji, o której mowa w §7 oraz rejestracji, o której mowa w §7a.”;

23) w dziale I uchyla się rozdział 6a;

24) w art. 54 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§4. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich.”;

25) w art. 59:

a) § 2 - 3 otrzymują brzmienie:

„§ 2. Przed przystąpieniem do głosowania pełnomocnik okazuje obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości oraz akt pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie odnotowuje nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców w rubryce "uwagi" odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy, wraz z oznaczeniem "pełnomocnik", a akt pełnomocnictwa do głosowania załącza do spisu wyborców.”,

b) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§5. Jeżeli pełnomocnictwo do głosowania zostało cofnięte lub wygasło obwodowa komisja wyborcza ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie odmawia wydania pełnomocnikowi karty do głosowania i zatrzymuje akt pełnomocnictwa do głosowania.”;

26) art. 69 otrzymuje brzmienie:

„Art. 69. § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie ustala wyniki głosowania w obwodzie.

§ 2. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie ustala wyniki głosowania w obwodzie odpowiednio do przeprowadzanych wyborów.

§ 3. Czynności obwodowej komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie wyborczej związane z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie wykonują wspólnie wszyscy obecni członkowie komisji.

§ 4. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne kodeksu.”;

27) w art. 70:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie wspólnie z przewodniczącym obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie zapieczętowane otwór urny wyborczej.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a i 1b w brzmieniu:

„§ 1a. Po wykonaniu czynności o której mowa w § 1, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie przekazuje przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników

głosowania w obwodzie w obecności członków każdej z komisji obwodowej spisu wyborców, urnę wyborczą wraz ze znajdującymi się w niej kartami do głosowania, egzemplarze protokołu głosowania w obwodzie, niewydane karty do głosowania, otrzymane w trakcie głosowania zaświadczenia o prawie do głosowania, akty pełnomocnictwa do głosowania oraz pieczęć komisji.

§ 1b. Z przekazania, o których mowa w §1a, sporządza się protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, oraz miejsce, datę i godzinę wydania. Protokół podpisują wszyscy obecni przy przekazaniu członkowie każdej z komisji obwodowej, w tym obowiązkowo przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie oraz przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Taką samą kopię protokołu, o którym mowa w zdaniu pierwszym otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym przekazuje się właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.”,

c) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§2. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie ustala, na podstawie spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.”;

28) w art. 71:

a) §1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Po wykonaniu przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w art. 70, przewodniczący obwodowej komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obecności jej członków otwiera urnę wyborczą, następnie komisja liczy wyjęte z niej karty do głosowania, a następnie ustala liczbę kart ważnych i liczbę kart nieważnych.”,

b) po §1 dodaje się §1a i 1b w brzmieniu:

„§1a. Liczenie wyjętych z urny kart do głosowania odbywa się w taki sposób, że przewodniczący obwodowej komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obecności członków komisji w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu bierze do ręki kartę lub kolejno pojedyncze karty do głosowania, pokazuje każdą kartę wszystkim obecnym i głośno oznajmia, czy dana karta jest ważna, czy dany głos jest ważny i na kogo został oddany, z uwzględnieniem §1b;. Każdy z obecnych członków komisji samodzielnie odnotowuje treść oznajmienia

przewodniczącego komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie; w każdej chwili może żądać karty do głosowania do swoich rąk w celu sprawdzenia.

§1b. W przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Senatu, oraz wyborów wójta, burmistrza lub prezydenta miasta przewodniczący komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie oznajmia, na którego kandydata został oddany poszczególny ważny głos. W przypadku wyborów do Sejmu, wyborów do Parlamentu Europejskiego, wyborów do rady gminy, wyborów do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborów do rady powiatu oraz wyborów do sejmiku województwa przewodniczący komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie oznajmia, na którą listę i na którego kandydata został oddany poszczególny ważny głos.”;

29) uchyla się art. 72;

30) w art. 75:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół głosowania w obwodzie właściwy dla przeprowadzanych wyborów.”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§2. W protokole, o którym mowa w § 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 70 §2, oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów nieważnych z wyszczególnieniem przyczyn nieważności i liczby głosów odpowiadających każdej z tych przyczyn, liczbę głosów ważnych ogółem z wyszczególnieniem liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list.”,

c) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§2a. Protokół, o którym mowa w §1, sporządza się przed wprowadzeniem danych do sieci elektronicznego przekazywania danych. Dane wpisane do protokołu po jego podpisaniu przez osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie obecne przy jego sporządzaniu i opatrzeniu pieczęcią komisji są następnie wprowadzane do sieci elektronicznego przekazywania danych.”,

d) § 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.”,

e) uchyla się § 6,

f) §7 otrzymuje brzmienie:

„§7. Członkom obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów, z tym że nie zwalnia to ich z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.”;

31) użyte w art. 76 § 2 i 3, w art. 228 § 1 we wprowadzeniu do wyliczenia, w art. 270 § 1 we wprowadzeniu do wyliczenia, w art. 271, w art. 313, w art. 314 w § 1 w zdaniu drugim, w art. 349 § 2, w art. 350, w art. 441, w art. 452 § 2, w art. 468 § 1 w różnych przypadkach wyrazy „obwodowa komisja wyborcza” zastępuje się użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami „obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie”;

32) art. 77 otrzymuje brzmienie:

„Art. 77. § 1. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, kopii tego protokołu. Taką samą kopię otrzymuje każdy członek komisji i mąż zaufania. Protokół, o którym mowa w zdaniu pierwszym umieszcza się na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej.

§2. Dane o wynikach głosowania w obwodzie wprowadza się do sieci elektronicznego przekazywania danych dopiero po sporządzeniu protokołu zgodnie z wymaganiami art. 75.

§3. Wyborcom, w ciągu 30 dni, przysługuje wgląd do protokołu głosowania w obwodzie w siedzibie gminy do której przekazano egzemplarz protokołu zgodnie z art. 76.”;

33) art. 78 otrzymuje brzmienie:

„Art. 78. §1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie niezwłocznie po dokonaniu czynności określonych w art. 77 przekazuje właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 75 § 7 i art. 103b § 1 pkt 3. W tym celu przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie lub jego zastępca osobiście transportuje te dokumenty do siedziby właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia albo wydaje je w siedzibie obwodowej komisji wyborczej osobie upoważnionej w formie pisemnej do odbioru protokołów przez przewodniczącego właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§2. Osoba przekazująca kopertę z dokumentami, o których mowa w § 1, oraz osoba upoważniona do jej odebrania sporządzają protokół przekazania, w którym wymienia się nazwę komisji, od której pochodzą te dokumenty, oraz miejsce, datę i godzinę wydania.

§3. Koperta nie może zostać otwarta na żadnym etapie czynności określonych w §2 ani nie może być przetrzymywana w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§4. Wyniki głosowania z obwodów utworzonych za granicą przekazuje się okręgowej komisji wyborczej właściwej dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy, a wyniki głosowania z obwodów utworzonych na polskich statkach morskich – okręgowej komisji wyborczej właściwej dla siedziby armatora.

§5. Zasady i tryb przekazywania komisji wyborczej wyższego stopnia wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w §4, określa Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii odpowiednio ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.”;

34) art. 79 otrzymuje brzmienie:

„Art. 79 § 1. Po sporządzeniu protokołu głosowania obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie składa do opakowań zbiorczych osobno: ważne, nieważne i niewydane karty do głosowania. Po dokładnym

zamknięciu opakowanie zbiorcze zabezpiecza się, przy użyciu pieczęci komisji, w sposób uniemożliwiający jego otwarcie bez naruszenia odcisku pieczęci.

§ 2. Po dokonaniu czynności, o których mowa w art. 78, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio urzędnikowi wyborczemu, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania, opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w §1 oraz pieczęć komisji. Należyte przechowanie dokumentów z głosowania, opakowań zbiorczych zawierających karty do głosowania, o których mowa w §1 oraz pieczęć komisji, gwarantujące właściwe ich zabezpieczenie zapewnia odpowiednio wójt, konsul, kapitan statku w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 3. Dokumenty, o których mowa w § 2 oraz opakowania zbiorcze zawierające karty do głosowania, o których mowa w §1, są udostępniane właściwemu sądowi w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne.

§ 4. Otwarcie opakowania zbiorczego, o którym mowa w § 1 i wyjęcie z niego kart do głosowania może nastąpić jedynie w przypadku, gdy jest to konieczne w związku ze stosowaniem niniejszego kodeksu lub innej ustawy, a o otwarciu postanowił właściwy organ wyborczy, sąd lub prokurator. Z czynności otwarcia opakowania zbiorczego i wyjęcia z niego kart do głosowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę, miejsce i podstawę tej czynności oraz osoby biorące w niej udział; osoby te podpisują protokół.”;

35) art. 80 otrzymuje brzmienie:

„Art. 80. § 1. Państwowa Komisja Wyborcza oraz obwodowe komisje ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie podają w trakcie głosowania liczbę osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.

§ 2. Obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie przekazują Państwowej Komisji Wyborczej w trakcie głosowania dane liczbowe, o których mowa w art. 70 § 2.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala tryb i sposób udostępniania oraz przekazywania danych, o których mowa w § 1 i 2”;

36) uchyla się art. 103;

37) w dziale I po rozdziale 11 dodaje się rozdział 11a w brzmieniu:

„Rozdział 11a

Mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni

Art. 103a. §1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona ma prawo wyznaczyć po jednym mężu zaufania do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 §2. Jeżeli jednak komitet wyborczy nie zarejestrował kandydatów lub list kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, mężów zaufania reprezentujących ten komitet można wyznaczyć tylko do obwodowych komisji wyborczych na obszarze okręgu, w którym komitet ten zarejestrował kandydata lub listę kandydatów.

§2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć jednego męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej.

§3. Mężem zaufania może być osoba mająca czynne prawo wyborcze do Sejmu, która nie kandyduje w wyborach ani nie jest pełnomocnikiem wyborczym, pełnomocnikiem finansowym lub członkiem komisji wyborczej.

§4. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężowi zaufania zaświadczenie, którego wzór określa Państwowa Komisja Wyborcza. Mężowi zaufania wyznaczonemu do obwodowej komisji wyborczej w obwodzie głosowania utworzonym za granicą zaświadczenie może być także przekazane, najpóźniej w dniu wyborów, telefaksem lub w formie elektronicznej za pośrednictwem konsula.

Art. 103b. §1. Mąż zaufania ma prawo:

- 1) brać udział we wszystkich czynnościach komisji, do której został wyznaczony, w szczególności być obecnym przy przekazywaniu protokołu obwodowej komisji wyborczej, przekazywaniu danych z protokołu rejonowej komisji wyborczej, sprawdzaniu pod względem arytmetycznej poprawności ustalenia

wyników głosowania przez pełnomocników, o których mowa w art. 173, oraz sprawdzaniu prawidłowości ustalenia wyników głosowania;

- 2) być obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu;
- 3) wносить do protokołu uwagi, z wymienieniem konkretnych zarzutów;
- 4) być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia.

§2. O wniesieniu uwag, o których mowa w §1 pkt 3, zamieszcza się w protokole adnotację.

Art. 103c. §1. Zarejestrowane w Rzeczypospolitej Polskiej stowarzyszenie, do którego celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego, ma prawo wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do komisji wyborczych, o których mowa w art. 152 §2.

§2. Do obserwatorów społecznych stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu o mężach zaufania, z wyjątkiem art. 103b §1 pkt 3–4.”;

38) w art. 105 §1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Agitacją wyborczą jest publiczne nakłanianie lub zachęcanie do głosowania w określony sposób, w tym w szczególności do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego.”;

39) w art. 106 §1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Agitację wyborczą może prowadzić każdy komitet wyborczy i każdy wyborca, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego.”;

40) art. 108 otrzymuje brzmienie:

„Art. 108 §1. Zabrania się prowadzenia agitacji wyborczej:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;
- 2) na terenie zakładów pracy w sposób i formach zakłócających normalne funkcjonowanie;
- 3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także

skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§2. Zabroniona jest agitacja wyborcza na terenie szkół wobec uczniów.

§3. Za agitację wyborczą nie uznaje się prowadzonych przez szkołę zajęć z zakresu edukacji obywatelskiej polegającej na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawa oraz zasadach organizacji wyborów

§4. Na podmiotach wymienionych w § 1 i § 3 spoczywa obowiązek właściwego oznaczenia terenu i znajdujących się na nim budynków.”;

41) po art. 108 dodaje się art. 108a w brzmieniu:

„Art. 108a §1. Zabrania się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.

§2. Zabrania się podawania lub dostarczania, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od ceny nabycia lub kosztów wytworzenia.

§3. Zabrania się w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, nieodpłatnego rozdawania przedmiotów o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.”;

42) w art. 110:

a) po § 6 dodaje się § 6a w brzmieniu:

„§ 6a. Obowiązek, o którym mowa w § 6 nie dotyczy sytuacji, w której plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej znajdują się na nieruchomościach, obiektach lub urządzeniach będących własnością prywatną, a pozostawienie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych po upływie terminu, o którym mowa w § 6 nastąpi za zgodą właściciela.”,

b) po § 7 dodaje się § 8-10 w brzmieniu:

„§ 8. Powiatowy komisarz wyborczy z urzędu lub na wniosek zainteresowanego podmiotu bada, czy uchwały i decyzje odpowiednio rady gminy i wójta

wynikające z przepisów porządkowych, przepisów o ruchu drogowym, przepisów dotyczących ochrony krajobrazu i innych, skutkujące ograniczeniami w umieszczaniu w przestrzeni publicznej materiałów wyborczych nie powodują nadmiernego ograniczenia prowadzenia kampanii wyborczej, w szczególności poprzez:

- 1) stworzenie faktycznej nierównowagi pomiędzy możliwościami prowadzenia kampanii wyborczej przez komitety wyborcze;
- 2) całkowite wyeliminowanie zgodnych z prawem powszechnie stosowanych metod prowadzenia kampanii wyborczej;
- 3) wymuszenie stosowania wyłącznie lub w nadmiernym stopniu metod prowadzenia kampanii wyborczej charakteryzującej się wysokimi kosztami.

§ 9. W przypadku stwierdzenia wystąpienia okoliczności, o których mowa w § 8 powiatowy komisarz wyborczy wydaje zarządzenie zastępcze uchylające lub zmieniające w całości lub w części uchwały lub decyzje, o którym mowa w § 8, o mocy obowiązywania ograniczonej przedmiotowo do materiałów wyborczych oraz do czasu trwania kampanii wyborczej.

§ 10. Zarządzenie, o którym mowa w § 10 podlega niezwłocznemu przekazaniu, organowi, który wydał uchylony lub zmieniony akt prawny oraz podaniu do publicznej wiadomości na zasadach obowiązujących przy ogłaszaniu uchylanego lub zmienianego aktu.”;

- 43) użyte w art. 122 § 1, w art. 140 § 3 pkt 2, w art. 142 § 5, w art. 143 § 3 i 4, w art. 144 § 5 - 7, w art. 145 § 5 i 6, w art. 149 § 6, w art. 168 w § 1, w art. 169, w art. 170 w § 1, 4, w art. 174 w § 1 w art. 180 w § 1 pkt 6 i 7, w art. 373 § 1, w art. 375 § 1, w art. 381 § 1, w art. 383 § 2a, 4, 4a, w art. 384 § 1, w art. 387 § 1 i 2, w art. 388 § 1, w art. 390 § 4 i 6, w art. 390a § 3, w art. 393 § 1, w art. 394 § 4 i 5, w art. 398 pkt 1, w art. 405 § 1 i 2, w art. 406 § 2, w art. 410 § 2 – 6, w art. 412, w art. 432 § 1 i 2, w art. 436 § 5, w art. 448 § 1 i 2, w art. 474 § 3, w art. 476 § 5, w art. 491a, w art. 492 § 2a, 3, 3a, w art. 493 § 1, w art. 509 § 1 i 2 w , w różnych przypadkach wyrazy „komisarz wyborczy” zastępuje się użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami „wojewódzki komisarz wyborczy”;

44) w art. 124 w § 1 dodaje się pkt 6 i 7 w brzmieniu:

- „6) zadaniami zleconymi archiwom państwowym;
- 7) zadaniami urzędników wyborczych.”

45) w art. 132 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować korzyści majątkowych o charakterze niepieniężnym, z wyjątkiem:

- 1) nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne,
- 2) pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne,
- 3) wykorzystania przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne,
- 4) nieodpłatnego udostępniania miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.”;

46) w art. 153:

a) §3 otrzymuje brzmienie:

„§3. Członkowie państwowej, okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej oraz urzędnicy wyborczy nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów lub list kandydatów.”,

b) po §3 dodaje się §4 w brzmieniu:

„§4. Członkowie obwodowej komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów:

- 1) w lokalu wyborczym;
- 2) w trakcie czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- 3) w trakcie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej.”;

47) w art. 154:

a) w § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków odpowiednich obwodowych komisji wyborczych.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako komisarze wyborczy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w § 1 pkt 2.”,

c) §5 otrzymuje brzmienie:

„§5. Osoby wchodzące w skład państwowych, okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz urzędnicy wyborczy korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.”,

b) po § 5 dodaje się § 5a w brzmieniu:

„§ 5a. Osoby wchodzące w skład obwodowych komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni:

- 1) w trakcie przebywania w lokalu wyborczym;
- 2) w trakcie czynności podejmowanych przez obwodową komisję wyborczą;
- 3) w trakcie przygotowań do prac obwodowej komisji wyborczej.”;

48) uchyla się art. 155;

49) art. 156 w § 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonania zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu lub województwa, zapewnia odpowiednio wójt, starosta lub marszałek województwa z zastrzeżeniem art. 191a § 9, art. 437, art. 458a, art. 467a, art. 484.”;

50) po art. 156 dodaje się art. 156a w brzmieniu:

„Art. 156a. § 1. Tajność głosowania zapewnia się w szczególności przez przygotowanie w lokalu wyborczym odpowiedniej liczby łatwo dostępnych miejsc umożliwiających każdemu wyborcy nieskrępowane zapoznanie się z kartą do głosowania oraz jej wypełnienie bez styczności z innymi osobami obecnymi w lokalu wyborczym i w sposób niewidoczny dla tych osób.”;

§2. W lokalu wyborczym umieszcza się w miejscu widocznym dla wyborców godło państwowe.”;

51) w art. 157:

a) §2, 2a otrzymują brzmienie:

„§ 2. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:

- 1) jeden sędzia Trybunału Konstytucyjnego, wskazany przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;
- 2) jeden sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego, wskazany przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego;
- 3) 7 osób mających kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego, wskazanych przez Sejm.

§ 2a. Wymaganie, o którym mowa w § 2 pkt 3, nie dotyczy osoby która:

- 1) ma co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku prokuratora, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa lub radcy albo wykonywania w Polsce zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza,
- 2) pracowała w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie badawczym lub innej placówce naukowej, mając tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.”,

b) po § 2a dodaje się § 2b i 2c w brzmieniu:

„§ 2b. Kadencja członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 1-2 wynosi 9 lat.

§ 2c. Kadencja członka Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3 odpowiada kadencji Sejmu z zastrzeżeniem art. 158 § 1a.”,

c) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Członków Państwowej Komisji Wyborczej powołuje Prezydent Rzeczypospolitej w drodze postanowienia.”,

d) po § 4 dodaje się § 4a–4d w brzmieniu:

„§ 4a. Kandydatów na członków Państwowej Komisji Wyborczej powoływanych na podstawie § 2 pkt 3 wskazują kluby poselskie, z tym że liczba tych członków musi odzwierciedlać proporcjonalnie reprezentację w Sejmie klubów poselskich.

§ 4b. Liczba członków powołanych w skład Państwowej Komisji Wyborczej, spośród wskazanych przez jeden klub poselski nie może być większa niż 3, z zastrzeżeniem § 4c.

§ 4c. W przypadku, gdy w danej kadencji Sejmu są dwa kluby poselskie, pozostałego kandydata do części Państwowej Komisji Wyborczej, o której mowa w § 2 pkt 3 wyłania się w drodze losowania przeprowadzonego przez Prezydium Sejmu spośród osób zgłoszonych przez kluby poselskie; każdy z nich może zgłosić do losowania jedną osobę.

§ 4d. Po powołaniu członków Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w §2 pkt 3, zmiany w liczbie i składzie klubów poselskich zachodzące w trakcie tej samej kadencji Sejmu nie mają wpływu na skład Komisji.

§ 4e. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w § 2 pkt 3, nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.”,

e) w § 5 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Funkcję przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej może pełnić wyłącznie osoba powołana w trybie § 2 pkt 1, 2.”;

52) w art. 158:

a) w §1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) odwołania członka Komisji przez Prezydenta Rzeczypospolitej na uzasadniony wniosek podmiotu wskazującego.”,

b) po §1 dodaje się §1a w brzmieniu:

„§1a. Członkostwo osób powołanych w myśl art. 157 §2 pkt 3 wygasa z mocy prawa po upływie 150 dni od dnia wyborów do Sejmu.”,

c) po §2 dodaje się §3 w brzmieniu:

„§3. Jeżeli członkostwo osoby powołanej w myśl art. 157 § 2 pkt 3 wygasło przed upływem kadencji Sejmu, pierwszeństwo wskazania innej osoby na jej miejsce przysługuje temu samemu klubowi poselskiemu.”;

53) W art. 159:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej pełnią swoje funkcje w Komisji niezależnie od swoich obowiązków służbowych.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Wynagrodzenie, o którym mowa w § 2, przysługuje niezależnie od uposażenia wypłacanego z innego tytułu.”;

54) w art. 160:

a) w §1 po pkt 8 dodaje się pkt 8a w brzmieniu:

„8a) przeprowadzenie sprawdzenia wybranych kart do głosowania i innych dokumentów z wyborów w celu wykluczania podejrzenia nieprawidłowości w przebiegu wyborów w razie powzięcia uzasadnionego podejrzenia o możliwości wystąpienia nieprawidłowości;”;

b) w §1 po pkt 9 dodaje się pkt 9a w brzmieniu:

„9a) skierowanie, w okresie 14 dni przed dniem wyborów przystępnej informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu do możliwie największej liczby wyborców z wykorzystaniem strony internetowej Komisji i za pośrednictwem środków masowego przekazu;”;

55) w art. 161:

a) §3 otrzymuje brzmienie:

„§3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień, w szczególności w przypadkach określonych w §1 i 2, na posiedzeniu jawnym w obecności co najmniej 2/3 jej pełnego składu w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców.”;

b) uchyla się §4;

56) po art. 161 dodaje się art. 161a w brzmieniu:

„Art. 161a. §1. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach, o których mowa w art. 161 § 1. Skargę wnosi się w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały.

§2. Wniesienie skargi wstrzymuje wykonanie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie, którego dotyczy skarga.

§3. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w postępowaniu nieprocesowym w terminie 7 dni.

§4. Uczestnikami postępowania są skarżący oraz Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej albo jego zastępca.

§5. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.

§6. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej.

§7. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie uchyla ją albo zmienia w zakresie wskazanym w orzeczeniu.”;

57) w art. 162:

a) w § 1:

- w pkt 1 wstęp do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„warunki i sposób pomocniczego wykorzystania techniki elektronicznej przy:”;

- w pkt 1 lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) sporządzaniu protokołów przez obwodowe komisje wyborcze ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą,”;

- pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) tryb pomocniczego przekazywania danych z protokołów, o których mowa w pkt 1, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych,”;

- pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) tryb przekazywania przez obwodowe komisje wyborcze ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trakcie głosowania danych o liczbie osób uprawnionych do głosowania i liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania, oraz sposób podawania tych danych do publicznej wiadomości, jeżeli przepisy szczególne to przewidują”;

b) §2 otrzymuje brzmienie:

„ §2. Oprogramowanie służące elektronicznej obsłudze czynności, o których mowa w § 1, tworzy się zgodnie z wymaganiami ustalonymi przez Państwową Komisję Wyborczą i pod jej nadzorem.”;

c) dodaje się §3 w brzmieniu:

„§3. Do obsługi czynności, o których mowa w §1, można stosować jedynie urządzenia techniczne i oprogramowanie, do których prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa. Muszą one być usytuowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i być w wyłącznej dyspozycji Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego. Tworzenie i eksploatacja systemu nie mogą być powierzane podmiotom zewnętrznym w stosunku do Krajowego Biura Wyborczego.”;

58) w dziale II tytuł rozdziału 3 otrzymuje brzmienie:

„Komisarze wyborczy”;

59) w art. 166:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wojewódzki komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar województwa. Powiatowy komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar powiatu”;

b) w § 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Komisarzy wyborczych powołuje w każdym województwie i w każdym powiecie, w tym w miastach na prawach powiatu, na okres 5 lat Państwowa Komisja Wyborcza, spośród osób mających wykształcenie wyższe prawnicze.”;

c) po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:

„§ 3a Właściwy miejscowo starosta zapewnia warunki pracy umożliwiające prawidłowe wykonywanie zadań przez powiatowego komisarza wyborczego.”

d) uchyla się § 4 i 5,

e) w § 7 uchyla się pkt 3 i 4,

f) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego przed upływem okresu, na jaki został powołany w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków komisarza wyborczego.”;

60) w art. 167:

a) w §1:

- wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Do zadań wojewódzkiego komisarza wyborczego należy:”

- pkt 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2) zapewnianie, we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego, powiatowymi komisarzami wyborczymi oraz urzędnikami wyborczymi organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;

3) powoływanie wojewódzkiej komisji wyborczej oraz rozwiązywanie wojewódzkiej komisji wyborczej w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań;”

- po pkt 9 dodaje się pkt 9a w brzmieniu:

„9a) wydawanie decyzji w zakresie tworzenia, zmiany granic i liczby mandatów w okręgach wyborczych w wyborach samorządowych;”

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Wojewódzki komisarz wyborczy uchyla uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.”

c) po § 2 dodaje się § 2a i 2b w brzmieniu:

„§ 2a. Do zadań powiatowego komisarza wyborczego należy:

- 1) tworzenie i zmiana obwodów głosownia, w szczególności ustalenie ich numerów, granic oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych;
- 2) zarządzanie wydrukowaniem kart do głosownia oraz dostarczenie ich za pośrednictwem urzędników wyborczych właściwym komisjom wyborczym;
- 3) występuje z wnioskiem do wojewódzkiego komisarza wyborczego w sprawie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;

- 4) powoływanie powiatowych, gminnych komisji wyborczych, obwodowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie powiatowych, gminnych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań i rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych;
- 5) wykonywanie innych czynności przewidzianych ustawą oraz zleconych przez wojewódzkiego komisarza wyborczego lub Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2b. Powiatowy komisarz wyborczy jest zwierzchnikiem urzędników wyborczych.”;

61) w art. 178:

a) § 1–4 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Terytorialne komisje wyborcze powołuje, najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów:

- 1) w przypadku wojewódzkiej komisji wyborczej - wojewódzki komisarz wyborczy
- 2) w przypadku powiatowej i gminnej komisji wyborczej – powiatowy komisarz wyborczy
 - spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, z zastrzeżeniem § 6. Zgłoszenia kandydatów na członków terytorialnej komisji wyborczej dokonuje się najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów.

§ 2. W skład terytorialnej komisji wyborczej wchodzi 9 osób, z zastrzeżeniem § 6, które mają bierne prawo wyborcze do Sejmu:

- 1) w liczbie nieprzekraczającej 6 – po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa; albo wybrano posłów do Sejmu; jeżeli liczba takich komitetów wyborczych jest mniejsza niż 6, prawo wskazania dodatkowej osoby mają pełnomocnicy komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 2;

2) po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących pozostałe komitety wyborcze,

- z zastrzeżeniem § 3.

§3. Gdyby liczba członków komisji powołanych na podstawie § 2:

1) okazała się mniejsza niż 9 – pozostałych kandydatów do składu komisji wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez wszystkich pełnomocników wyborczych; każdy z nich może zgłosić do losowania tyle osób, ile brakuje do liczby 9;

2) miała być większa niż 9 – kandydatów do składu komisji, w liczbie stanowiącej różnicę między liczbą 9 a liczbą członków powoływanych na podstawie § 2 pkt 1, wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2; każdy z nich może zgłosić do losowania tylko jedną osobę.

§4. Losowanie, o którym mowa w § 3, przeprowadza:

1) w przypadku wojewódzkiej komisji wyborczej - wojewódzki komisarz wyborczy,

2) w przypadku powiatowej i gminnej komisji wyborczej – powiatowy komisarz wyborczy.”,

b) uchyla się § 5,

c) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W skład wojewódzkiej i powiatowej komisji wyborczej oraz komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako jej przewodniczący, właściwy terytorialnie komisarz wyborczy.”,

d) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§7. Pierwsze posiedzenie:

1) wojewódzkiej komisji wyborczej – zwołuje wojewódzki komisarz wyborczy,

2) powiatowej i gminnej komisji wyborczej – zwołuje powiatowy komisarz wyborczy.”,

e) uchyla się § 8,

f) §11 otrzymuje brzmienie:

„§11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków terytorialnych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 3.”;

62) w art. 179:

a) w §1 uchyla się pkt 5,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Przepis § 1 pkt 4 nie dotyczy członka komisji, o którym mowa w art. 178 § 6.”,

c) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Właściwy komisarz wyborczy odwołuje członka terytorialnej komisji wyborczej w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków członka komisji.”;

63) w art. 180 w §1 uchyla się pkt 3;

64) uchyla się art. 181;

65) w art. 182:

a) §1–2a otrzymują brzmienie:

„§ 1. Obwodowa komisja wyborcza składa się obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

§ 2. Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, najpóźniej w 21. dniu przed dniem wyborów, powiatowy komisarz wyborczy, z zastrzeżeniem przepisów art. 183.

§2a. W skład każdej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie powołuje się 9 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby:

1) w liczbie nie mniejszej niż 6 – po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa; albo wybrano posłów do Sejmu;

jeżeli liczba takich komitetów wyborczych jest mniejsza niż 6, prawo wskazania dodatkowej osoby mają pełnomocnicy komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 2;

2) po jednej osobie zgłoszonej przez każdego z pełnomocników wyborczych reprezentujących pozostałe komitety wyborcze,
- z zastrzeżeniem § 2b.”,

a) po § 2a dodaje się § 2b i 2c w brzmieniu:

„2b. Gdyby liczba członków komisji powołanych na podstawie § 2a:

1) okazała się mniejsza niż 9 – pozostałych kandydatów do składu komisji wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez wszystkich pełnomocników wyborczych; każdy z nich może zgłosić do losowania tyle osób, ile brakuje do liczby 9;

2) miała być większa niż 9 – kandydatów do składu komisji, w liczbie stanowiącej różnicę między liczbą 9 a liczbą członków powoływanych na podstawie § 2a pkt 1, wyłania się w drodze publicznego losowania spośród osób zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, o których mowa w § 2a pkt 2; każdy z nich może zgłosić do losowania tylko jedną osobę.”

„§2c. Losowanie, o którym mowa w § 2b, przeprowadza powiatowy komisarz wyborczy.”,

b) §3 otrzymuje brzmienie:

„§3. W skład obwodowych komisji wyborczych o których mowa w § 1, w obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów powołuje się 6 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby.”,

c) uchyla się §4,

d) w §5 uchyla się zdanie pierwsze,

e) uchyla się §7 i 8,

f) § 9 otrzymuje brzmieniu:

„§ 9. Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej zwołuje powiatowy komisarz wyborczy.”,

g) §11 otrzymuje brzmienie:

„§11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady

powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w §2a.”;

66) w art. 184:

a) w §1 uchyla się pkt 2a i 5,

b) §2 otrzymuje brzmienie:

„§2. Powiatowy komisarz wyborczy odwołuje członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku nieuczestniczenia w pracach komisji bez usprawiedliwienia lub podejmowania działań sprzecznych z prawem.”,

c) uchyla się ust. 3;

67) art. 185 otrzymuje brzmienie:

„Art. 185. § 1. Do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania.

§ 2. Do zadań obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie należy:

- 1) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- 2) przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.”;

68) w art. 187 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§1 Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych, Korpusu Urzędników Wyborczych oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.”;

69) w art. 189 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Zasady współdziałania organów jednostek samorządu terytorialnego z Krajowym Biurem Wyborczym określają przepisy art. 156 § 1, 2 i 4.”;

70) w art. 190 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany przez Państwową Komisję Wyborczą na okres 7 lat, spośród kandydatów zgłoszonych przez Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm, Senat. Każdy z podmiotów, o których mowa w zdaniu pierwszym może zgłosić tylko jednego kandydata.”;

71) po art. 191 dodaje się art. 191a w brzmieniu:

„Art. 191a § 1. W każdej gminie działają urzędnicy wyborczy powoływani przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Urzędnicy wyborczy tworzą Korpus Urzędników Wyborczych.

§ 3. Urzędników wyborczych powołuje się dla obszaru danej gminy w liczbie niezbędnej do zapewnienia prawidłowego i sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych, na okres 6 lat, spośród pracowników organów administracji rządowej, samorządowej lub jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, posiadających wykształcenie wyższe prawnicze. Urzędnicy wyborczy wykonują zadania od dnia zarządzenia właściwych wyborów do dnia rozstrzygnięcia protestów wyborczych oraz w innych sytuacjach, gdy jest to konieczne. Właściwy miejscowo wójt zapewnia warunki pracy umożliwiające prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych.

§ 4. Pracodawca obowiązany jest zwolnić urzędnika wyborczego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wykonywania zadań, o których mowa w § 9. Urzędnikom wyborczym za realizację zadań, o których mowa w § 9 przysługuje wynagrodzenie adekwatne do okresu ich realizacji, przy założeniu, że wysokość wynagrodzenia za miesiąc pracy ustalana jest na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożnika 2,5.

§ 5. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba kandydująca w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla obszaru działania urzędnika wyborczego, pełnomocnik komitetu wyborczego, pełnomocnik finansowy lub członek komisji wyborczej. Urzędnik wyborczy nie może wykonywać swojej funkcji w gminie, w której ma miejsce zatrudnienia, a także należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją.

§ 6. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba ujęta w stałym rejestrze wyborców objętym zakresem działania tego urzędnika. Zakaz, o którym mowa w zdaniu pierwszym nie dotyczy miast na prawach powiatu.

§ 7. Urzędnikiem wyborczym nie może być osoba prawomocnie skazana za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, za przestępstwo, o którym mowa w Rozdziale XXXI oraz za przestępstwo z art. 286 Kodeksu karnego.

§ 8. Wykaz urzędników wyborczych działających na obszarze danej gminy podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

§ 9. Do zadań urzędników wyborczych należy zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych w szczególności:

- 1) przygotowanie i nadzór pod kierownictwem powiatowego komisarza wyborczego nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych,
- 2) tworzenie i aktualizowanie systemu szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych,
- 3) organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych,
- 4) dostarczenie kart do głosownia właściwym komisjom wyborczym,
- 5) dostarczenie w wyborach na obszarze kraju kopert właściwym komisjom wyborczym,
- 6) zapewnienie obsługi i techniczno-materialnych warunków pracy obwodowych komisji wyborczych w tym warunków określonych w art. 41a §1, 52 § 7 i 7a oraz 156a.

§ 10. W celu realizacji zadań, o których mowa w § 9, urzędnicy wyborczy współdziałają z organami wyborczymi, o których mowa w art. 152 oraz innymi podmiotami.

§ 11. Urzędnicy wyborczy mają obowiązek doskonalenia zawodowego poprzez uczestnictwo w szkoleniach dotyczących organizacji wyborów oraz prawa wyborczego. Szczegółowy zakres przedmiotowy oraz częstotliwość szkoleń określi dla urzędników wyborczych - właściwy miejscowo wojewódzki komisarz wyborczy. W przypadku istotnej zmiany przepisów prawa mającej wpływ na organizację i przebieg wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządzi powszechny obowiązek szkoleń, o którym mowa w zdaniu pierwszym.

§ 12. Do urzędników wyborczych stosuje się odpowiednio przepisy art. 153 § 3 oraz art. 154 § 5 i § 6.

§ 13. Szef Krajowego Biura Wyborczego odwołuje urzędników wyborczych przed upływem kadencji w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków.

§ 14. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały rodzaj zadań, o których mowa w § 9 oraz sposób ich realizacji, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego i prawidłowego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.

§ 15. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze zarządzenia liczbę, tryb i warunki powoływania urzędników wyborczych biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia prawidłowego i sprawnego przygotowania, przebiegu wyborów oraz funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych.”;

72) w art. 224 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Na karcie do głosowania umieszcza się oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego wraz z symbolem graficznym komitetu wyborczego, w kolejności wzrastającej numerów list.”;

73) art. 227 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając na karcie do głosowania znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.”;

74) art. 229 otrzymuje brzmienie:

„Art. 229. Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 69 § 2 i 3, art. 71, art. 73 i art. 228 stosuje się odpowiednio.”;

75) W art. 268 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Wyborca głosuje na określonego kandydata, stawiając na karcie do głosowania znak „x” z lewej strony obok jego nazwiska.”;

76) w art. 283 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. W wyborach uzupełniających w sprawach dotyczących powołania składu obwodowych komisji przepisy art. 182 stosuje się odpowiednio.”;

77) art. 311 otrzymuje brzmienie:

„Art. 311. Wyborca oddaje głos na jednego z kandydatów, którego nazwisko znajduje się na karcie do głosowania, przez postawienie w kratce z lewej strony obok jego nazwiska znaku „x”. ”;

78) w art. 321 w § 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 14 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą.”;

79) w art. 324 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Uchwałę w sprawie, o której mowa w § 1, Sąd Najwyższy podejmuje w ciągu 30 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.”;

80) w art. 351 :

- a) uchyla się §4,
- b) w §5 uchyla się zdanie drugie;

81) art. 369 otrzymuje brzmienie:

„Art. 369. Wybory do rad są powszechne, równe, bezpośrednie , proporcjonalne i odbywają się w głosowaniu tajnym.”;

82) w art. 371:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wybory do rad zarządza się nie wcześniej niż na 4 miesiące i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 7 dni przed upływem kadencji rad.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Rozporządzenie, o którym mowa w § 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej nie później niż w terminie 3 dni od dnia zarządzenia wyborów.”;

83) w art. 374 zdanie drugie otrzymuje brzmienie

„Po jednym egzemplarzu zarządzenia przekazuje się niezwłocznie każdej właściwej radzie, powiatowemu i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu oraz przesyła do Państwowej Komisji Wyborczej.”;

84) w art. 378 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Do limitu wydatków określonego w § 1 wchodzi wyłącznie wydatki na agitację wyborczą prowadzoną w formie i zasadach właściwych dla reklamy w tym w prasie, radio, telewizji oraz na nośnikach materiałów wyborczych wynajmowanych na zasadach komercyjnych. Przepisów art. 136 nie stosuje się.”;

85) uchyla się art. 385 i 386;

86) w art. 387 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W przypadku stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego wybranego w okręgu wyborczym dla wyboru rady gminy oraz mandatu radnego powiatu lub województwa wojewódzki komisarz wyborczy postanawia o wstąpieniu na jego miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów stosuje się odpowiednio art. 233. Przepisy art. 383 § 2a zdanie drugie stosuje się odpowiednio.”;

87) w art. 392 §1 otrzymuje brzmienie:

„§1. Protest wyborczy wnosi się na piśmie do właściwego sądu okręgowego w terminie 14 dni od dnia podania do publicznej wiadomości przez wojewódzkiego komisarza wyborczego, w trybie określonym w art. 168 wyników wyborów na obszarze województwa.”;

88) w art. 400 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Komitet wyborczy partii politycznej obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 dnia przed dniem wyborów.”;

89) w art. 401 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 dnia przed dniem wyborów. Pełnomocnik wyborczy koalicyjnego komitetu wyborczego zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą do 55 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu komitetu wyborczego.”;

90) w art. 402 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Komitet wyborczy organizacji obowiązany jest zawiadomić wojewódzkiego komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę organizacji o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 dnia przed dniem wyborów.

§ 2. W przypadku gdy komitet wyborczy organizacji zamierza zgłosić kandydatów na radnych w więcej niż w jednym województwie, komitet wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 55 dnia przed dniem wyborów.”;

91) w art. 403:

a) w § 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Zawiadomienie może być dokonane do 55 dnia przed dniem wyborów.”;

b) w § 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) liczba podpisów, o których mowa w § 2, wynosi 20, a zawiadomienie, o którym mowa w § 2, składa się wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu właściwemu ze względu na siedzibę komitetu.”,

c) § 5 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„§ 5. W przypadku, gdy komitet wyborczy wyborców został utworzony jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie liczącej do 20 000 mieszkańców.”;

92) art. 415 otrzymuje brzmienie:

„Art. 415. § 1. W gminach podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalne do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.

§ 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali gminy oddano co najmniej 5% ważnie oddanych głosów.

§ 3. Przepisów § 2 nie stosuje się w gminach zamieszkałych przez mniej niż 20 000 mieszkańców.”;

93) art. 416 otrzymuje brzmienie:

„Art. 416. Przepisy art. 415 § 1 i 2 stosuje się także do dzielnic miasta stołecznego Warszawy.”;

94) w art. 417 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Jednostkę pomocniczą gminy dzieli się na dwa lub więcej okręgów wyborczych również wtedy, gdy liczba radnych wybieranych w danej jednostce pomocniczej byłaby większa niż 7.”;

95) art. 418 otrzymuje brzmienie:

„Art. 418. § 1. W każdym okręgu wyborczym tworzonym dla wyboru rady gminy wybiera się od 3 do 7 radnych.”;

96) w art. 419:

a) w § 2 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Podział na okręgi wyborcze, ich granice i numery oraz liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu ustala, na wniosek powiatowego komisarza wyborczego, wojewódzki komisarz wyborczy według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców gminy przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 417 i następujących zasad:”

b) w § 2 w pkt 2 użyte dwukrotnie wyrazy „art. 418 § 2” zastępuje się wyrazami art. 418;

c) uchyla się § 3,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Decyzje wojewódzkiego komisarza wyborczego w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Jeden egzemplarz decyzji przekazuje się niezwłocznie wojewodzie.”;

97) art. 420 otrzymuje brzmienie:

„Art. 420. Na decyzję wojewódzkiego komisarza w sprawach okręgów wyborczych zainteresowanej radzie gminy, a także wyborcom w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty podania do publicznej wiadomości decyzji, o której mowa w art. 419 § 4. Państwowa Komisja Wyborcza rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu. Od orzeczenia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.”;

98) art. 422 otrzymuje brzmienie:

„Art. 422. Informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach, liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym oraz o wyznaczonej siedzibie gminnej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości wójt, w formie obwieszczenia, najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów.”;

99) art. 424 otrzymuje brzmienie:

„Art. 424. Kandydaci zgłaszani są w formie list kandydatów.”;

100) w art. 425

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Lista kandydatów w wyborach do rady gminy nie może zawierać mniej niż 3 nazwiska kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym, powiększona o dwóch kandydatów.”;

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Na liście, o której mowa w § 2:

1) liczba kandydatów - kobiet nie może być mniejsza niż 35% liczby wszystkich kandydatów na liście;

2) liczba kandydatów - mężczyzn nie może być mniejsza niż 35% liczby wszystkich kandydatów na liście;

3) w przypadku zgłoszenia listy zawierającej 3 kandydatów – liczba kandydatów kobiet oraz liczba kandydatów mężczyzn nie może być mniejsza niż 1.” ;

101) w art. 427:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 150 wyborców.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, oraz adnotację:

"Udzielam poparcia liście kandydatów zgłaszanej przez (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym nr (numer okręgu) w wyborach do Rady (nazwa rady) zarządzonych na (dzień, miesiąc, rok).".”;

102) w art. 428 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów do godziny 24⁰⁰, wraz z wykazem podpisów.”

103) w art. 433 w § 1 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę i przesyła powiatowemu i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.”;

104) w art. 435 w § 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Po jednym egzemplarzu obwieszczenia przesyła się niezwłocznie powiatowemu i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.”;

105) w art. 436:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

§ 2. Jeżeli w wyborach do rady gminy skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek jego śmierci i powoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, komisja informuje właściwego pełnomocnika wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 427 § 1 nie stosuje się.”,

b) uchyla się § 2a;

106) w art. 437:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Powiatowy komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez gminną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego. Wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym zapewniają właściwi urzędnicy wyborczy.”,

b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Nadzór nad prawidłowym wykonaniem i dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania sprawuje właściwy wojewódzki komisarz wyborczy.”;

107) w art. 438 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Na karcie do głosowania w okręgu wyborczym umieszcza się listy kandydatów zarejestrowane w danym okręgu według nadanych im numerów, wymieniając nazwiska i imiona kandydatów każdej z list w kolejności ich umieszczenia na liście,

wraz ze skrótami nazw komitetów wyborczych oraz symbolem graficznym komitetu wyborczego.”;

108) uchyla się art. 439;

109) w art. 440 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W wyborach radnych wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.”;

110) w art. 442 w § 2 pkt 6 i 7 otrzymują brzmienie:

„6) głosów ważnie oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów;

7) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów;”

111) uchyla się art. 443;

112) w art. 444 w § 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„W wyborach do rady gminy gminna komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 442, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów w sposób następujący:”;

113) w art. 445:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 444, gminna komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady gminy.”;

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. w art. 444 § 2.”;

c) w § 6 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Przepis art. 75 §7 stosuje się odpowiednio.”;

114) w art. 447 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt urzędnikowi wyborczemu.”;

115) art. 450 otrzymuje brzmienie:

„Art. 450. Do wyborów do rad powiatów w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 10 dotyczące wyborów do rad gminy, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.”;

116) art. 453 otrzymuje brzmienie:

„Art. 453. W każdym okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 7 radnych.”;

117) w art. 454:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W celu przeprowadzenia wyborów wojewódzki komisarz wyborczy na wniosek powiatowego komisarza wyborczego dzieli powiat na okręgi wyborcze.”;

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Podział gminy na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie w przypadku, gdyby liczba radnych przypadających na tę gminę, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 7.”;

c) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Utworzenie na obszarze gminy dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga zasięgnięcia opinii rady tej gminy; należy przy tym uwzględnić podział danej gminy na okręgi wyborcze dla wyborów do rad gmin.”;

118) art. 455 otrzymuje brzmienie:

„Art. 455. Decyzję wojewódzkiego komisarza w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu decyzji przesyła się

niezwłocznie każdej radzie gminy położonej na obszarze powiatu oraz wojewodzie i powiatowemu komisarzowi wyborczemu.”;

119) art. 456 otrzymuje brzmienie:

„Art. 456. Na decyzję wojewódzkiego komisarza w sprawach okręgów wyborczych zainteresowanej radzie powiatu, radzie gminy, a także wyborcom w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty ich otrzymania. Państwowa Komisja Wyborcza rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu. Od orzeczenia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.”;

120) w art. 457 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż 3 i większa niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym, powiększona o dwóch kandydatów.”;

121) po art. 458 dodaje się art. 458a w brzmieniu:

„Art. 458a. § 1. Powiatowy komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez właściwą terytorialną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego kart do głosowania, wykonuje karty oraz zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez wojewódzkiego komisarza wyborczego.

§ 2. Dostarczenie kart, o których mowa w § 1 powiatowy komisarz wyborczy zapewnia za pośrednictwem właściwego urzędnika wyborczego.

§ 3. Nadzór nad prawidłowym wykonaniem i dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania sprawuje właściwy wojewódzki komisarz wyborczy.”;

122) w art. 459 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Do wyborów do sejmików województw w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 10 dotyczące wyborów do rad gminy, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.”;

123) w art. 462:

a) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Łączenie powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego jest dopuszczalne jedynie w przypadku, gdyby liczba radnych wybieranych w danym powiecie do sejmiku województwa była mniejsza niż 3.”,

b) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Podział powiatu na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie w przypadku, gdyby liczba radnych przypadająca na ten powiat, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 7.”,

c) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Utworzenie na obszarze powiatu dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga zasięgnięcia opinii rady tego powiatu; należy przy tym uwzględnić podział danego powiatu na okręgi wyborcze dla wyborów do rad powiatów.”;

124) w art. 463 § 1 otrzymuje brzmienie:

„Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, w drodze decyzji wojewódzki komisarz wyborczy na wniosek powiatowego komisarza wyborczego według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 462 i następujących zasad:

1) w okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 7 radnych;

2) w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż 3/5 ogólnej liczby danej rady.”;

125) po art. 467 dodaje się art. 467a w brzmieniu:

„Art. 467a. § 1. Wojewódzki komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez właściwą terytorialną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym. Wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym zapewnia dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Dostarczenie kart, o których mowa w § 1 dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego zapewnia za pośrednictwem właściwego urzędnika wyborczego.

§ 3. Nadzór nad prawidłowym wykonaniem i dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania sprawuje właściwy wojewódzki komisarz wyborczy.”;

126) art. 472 otrzymuje brzmienie:

„Art. 472. § 1. Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować na wójta w innej gminie.

§ 2. Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować do rady powiatu i do sejmiku województwa. Kandydat na wójta może kandydować do rady gminy tylko na obszarze gminy, w której kandyduje na wójta.

§ 3. Kandydatem na wójta nie może być osoba, która została wybrana dwukrotnie na tę funkcję w wyborach powszechnych. Zakaz, o którym mowa w zdaniu pierwszym nie ma zastosowania do wyboru wójta dokonanego w wyniku wyborów przedterminowych.”;

- 127) w art. 473 w § 6 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:
„Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie powiatowemu i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.”;
- 128) w art. 478 § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. Kandydatów na wójta zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów do godziny 24⁰⁰.”;
- 129) W art. 479 w § 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) pisemne oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie, o niespełnieniu przesłanki, o której mowa w art. 472 § 3 oraz o posiadaniu prawa wybieralności; zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej; zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem;”;
- 130) w art. 480 § 3 otrzymuje brzmienie:
§ 3. Po jednym egzemplarzu protokołu rejestracji doręcza się osobie zgłaszającej kandydata oraz powiatowemu i wojewódzkiemu komisarzowi wyborczemu.”;
- 131) art. 484 otrzymuje brzmienie:
„Art. 484. § 1. Powiatowy komisarz wyborczy po zarejestrowaniu przez gminną komisję wyborczą list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez komisarza wyborczego. Wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym zapewniają właściwi urzędnicy wyborczy.
§ 2. Nadzór nad prawidłowym wykonaniem i dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania sprawuje właściwy wojewódzki komisarz wyborczy”;
- 132) W art. 486 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Wyborca głosuje, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów.”;

133) w art. 488 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania na poszczególnych kandydatów i wyniki wyborów wójta w danej gminie.”;

134) w art. 495 w § 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) pełnomocnik wyborczy, który w terminie 30 dni po dniu wyborów nie usunie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii, z zastrzeżeniem art. 110 § 6a;”;

135) po art. 497 dodaje się art. 497a w brzmieniu:

„Art. 497a. Kto w dniu wyborów wynosi kartę do głosowania poza lokal wyborczy lub taką kartę poza lokalem wyborczym przyjmuje lub posiada, nie będąc do tego uprawnionym, podlega karze grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.”;

136) uchyla się art. 499;

137) uchyla się art. 504a;

138) art. 507 otrzymuje brzmienie:

„Art. 507. Kto, w związku z wyborami, udziela komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w jego imieniu korzyść majątkową o charakterze niepieniężnym inną niż nieodpłatne usługi polegające na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne, pomocy w pracach biurowych udzielanej przez osoby fizyczne, wykorzystanie przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne, nieodpłatne udostępnianie miejsc do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy

- podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.”;

139) art. 513a otrzymuje brzmienie:

„Art. 513a. § 1. Kto bez uprawnienia otwiera opakowanie zbiorcze, o którym mowa w art. 79 lub kopertę z dokumentami, o których mowa w art. 78 lub przetrzymuje tą kopertę w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia - podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia dokumenty z głosowania albo opakowanie zbiorcze, o których mowa w art. 79 nieuprawnionym podmiotom lub w celach innych niż określone w art. 79 § 3 i 4.”;

140) po art. 513a dodaje się art. 513b w brzmieniu:

„Art. 513b. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem przeszkadza osobom uprawnionym na mocy przepisów kodeksu w ich czynnościach polegających na monitorowaniu lub dokumentowaniu procedur wyborczych - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.”;

141) art. 516 otrzymuje brzmienie:

„Art. 516. Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 494–496, art. 498, art. 503, art. 505, art. 505a i art. 511–513a, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.”.

Art. 5.

§ 1. Kadencja dotychczasowej Państwowej Komisji Wyborczej wygasa z dniem wejścia w życie przepisów art. 4 pkt 51, 52 niniejszej ustawy.

§ 2. Prezydent Rzeczypospolitej powołuje wszystkich członków Państwowej Komisji Wyborczej w ciągu 100 dni od dnia wyborów do Sejmu zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji Sejmu oraz zwołuje jej pierwsze posiedzenie w nowym składzie, wyznaczając jego termin najpóźniej na 110. dzień od dnia powołania nowego składu Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza działa w dotychczasowym składzie do czasu otwarcia posiedzenia, o którym mowa w § 1.

Art. 6.

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza czuwa nad sprawnym wdrożeniem wymagań określonych w art. 162 § 2 i 3 Kodeksu wyborczego, w brzmieniu określonym niniejszą ustawą. Do czasu zakończenia odpowiednich działań Państwowa Komisja Wyborcza może dopuścić stosowanie, w niezbędnym zakresie, dotychczasowych rozwiązań, jeżeli nie będzie to stać w sprzeczności z potrzebami dotyczącymi sprawnej organizacji wyborów i społecznego zaufania do procedur wyborczych.

§ 2. Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej podjęte na podstawie § 1 zdanie drugie podaje się do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji.

Art. 7.

§ 1. Stosunek pracy dotychczasowego Szefa Krajowego Biura Wyborczego wygasa w dniu powołania nowego Szefa Krajowego Biura Wyborczego.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje nowego Szefa Krajowego Biura Wyborczego w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 8.

§ 1. Kadencja dotychczasowych komisarzy wyborczych wygasa w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje wojewódzkich oraz powiatowych komisarzy wyborczych w terminie 60 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

§ 3. Komisarze wyborczy, o których mowa w § 1 pełnią funkcję do czasu powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych.

Art. 9.

Właściwi terytorialnie wojewódzcy komisarze wyborczy dokonają podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze w wyborach odpowiednio do rady gminy, rady powiatu, sejmiku województwa w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 10.

Właściwi terytorialnie powiatowi komisarze wyborczy dokonają podziału gminy na stałe obwody głosowania, o których mowa w art. 12 ustawy, o której mowa w art. 4, oraz ustalą ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych w terminie 1 miesiąca od dnia podziału gminy na okręgi wyborcze, o których mowa w art. 9.

Art. 11.

Szef Krajowego Wyborczego, o którym mowa w art. 7 § 2 powołuje urzędników wyborczych w terminie 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 12.

Przepisy art. 4 pkt 81, 85-86, 88-95, 98-102, 105, 107, 108, 110-113, 115-117, 120, 122, 123 lit. a i b, 124 ustawy, o której mowa w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą mają zastosowanie po raz pierwszy do wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przeprowadzonych na obszarze całego kraju, zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego wybranych w wyborach samorządowych, począwszy od 16 listopada 2014 r.

Art. 13.

Przepisy art. 4 pkt 126, 128 i 129 ustawy, o której mowa w art. 4 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą mają zastosowanie po raz pierwszy do wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, przeprowadzonych na obszarze całego kraju, zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego wybranych w wyborach samorządowych, począwszy od 16 listopada 2014 r.

Art. 14.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów art. 4 pkt 51, 52 i art. 5, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu wyborów do Sejmu zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji Sejmu.

UZASADNIENIE

Przedstawiony przez wnioskodawców projekt ustawy sprowadza się głównie do dwóch, ale jednocześnie zasadniczych rodzajów zmian. Pierwszym są zmiany ustaw o samorządzie gminy, powiatu, województwa mające na celu zwiększenie udziału obywateli w procesie kontrolowania oraz funkcjonowania niektórych organów publicznych – władzy samorządowej. Z kolei drugi rodzaj zmian polega w szczególności na zwiększeniu roli społeczeństwa w procesie wybierania organów pochodzących z wyborów powszechnych, a także w kontroli tego procesu i organów odpowiadających za przygotowanie i przeprowadzenie wyborów.

1. Zmiany przepisów ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym, ustawy o samorządzie województwa.

W zakresie zmian w ustawach samorządowych wnioskodawcy proponują zmiany, które realnie przyczynią się do zapewnienia społeczności lokalnej większego udziału w funkcjonowaniu organów danej jednostki samorządu terytorialnego, pochodzącej z aktu wyboru oraz zagwarantują obywatelom właściwą kontrolę nad władzą samorządową, a tym samym przyczynią się do zwiększenia więzi oraz odpowiedzialności za wspólnotę samorządową, w której zamieszkują.

Najważniejsze zmiany zawarte w projekcie w zakresie ustaw samorządowych.

Budżet obywatelski. Proponuje się ustawowe uregulowanie instytucji budżetu obywatelskiego jako jednej z form konsultacji z mieszkańcami odpowiednio gminy, powiatu, województwa. W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydowaliby corocznie o części wydatków budżetu danej jednostki samorządu terytorialnego. Zadania wybrane w ramach tego budżetu uwzględniane byłyby w uchwale budżetowej. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie będzie mógł usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego byłoby obowiązkowe, z tym że jego wysokość musiałaby wynosić co najmniej 0,5% wydatków gminy w roku poprzednim. Ponadto projekt daje organowi stanowiącemu kompetencje do określenia w formie uchwały wymagań jakim powinien odpowiadać projekt budżetu obywatelskiego.

Obowiązek transmisji, nagrywania i upubliczniania nagrań sesji rad i sejmików.

Obrady odpowiednio rady gminy, powiatu, sejmiku województwa będą zgodnie z intencją projektem transmitowane i utrwalane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Nagrania obrad będą udostępniane na stronach internetowych jednostek samorządów terytorialnych oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty. Proponuje się aby do transmisji i utrwalania obrad organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego mogły być wykorzystywane urządzenia służące do transmisji lub rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej, o których mowa w ustawie 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy.

Obowiązek rejestrowania i upubliczniania wykazów głosowań. Głosowania na sesjach rad oraz sejmików mają zgodnie z założeniem odbywać się za pomocą urządzeń umożliwiających sporządzenie i utrwalenie imiennego wykazu głosowań radnych. W przypadku gdy przeprowadzenie głosowania, w sposób określony powyżej byłoby niemożliwe z przyczyn technicznych głosowania, odbywałyby się imiennie. Wykazy głosowań radnych będą podlegały niezwłocznemu upublicznieniu na stronach internetowych właściwych samorządów oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty. Celem tej zmiany jest zwiększenie transparentności organów samorządowych. Warto podkreślić, że część samorządów terytorialnych w Polsce posługuje się już elektronicznym systemem głosowania podczas obrad organów stanowiących oraz komisji.

Powołanie komisji skarg, wniosków i petycji. Zgodnie z projektem w każdej jednostce samorządu terytorialnego utworzona zostanie komisja skarg, wniosków i petycji. Jej zadaniem będzie rozpatrywanie: skarg na działania organów wykonawczych i odpowiednich samorządowych jednostek organizacyjnych, a także wniosków i petycji obywateli. W skład komisji będą wchodziłi radni, z wyjątkiem radnych pełniących funkcje przewodniczących i wiceprzewodniczących organów stanowiących oraz będących członkami zarządu odpowiednio powiatu i województwa.

Obowiązek wprowadzenia do porządku obrad projektu uchwały zgłoszonej przez przewodniczącego klubu radnych. Na wniosek przewodniczącego klubu radnych przewodniczący organu stanowiącego będzie miał obowiązek wprowadzenia do porządku obrad najbliższej sesji określony projekt uchwały. Projekt będzie musiał być złożony co najmniej 7 dni przed dniem rozpoczęcia sesji. W tym trybie będzie można zgłosić nie więcej niż jeden projekt uchwały na każdą sesję. Powyższy obowiązek nałożony na przewodniczącego

organu stanowiącego ma na celu wyeliminowanie sytuacji, w której ograniczane lub wręcz „blokowane” są inicjatywy radnych.

Wyodrębnienie biur obsługujących organ stanowiący, komisji i radnych ze struktur urzędu. Proponuje się, aby pracownicy odpowiednio urzędu gminy, starostwa powiatu, urzędu marszałkowskiego, którzy wykonują zadania organizacyjne, prawne oraz inne zadania związane z funkcjonowaniem organu stanowiącego, komisji i radnych tworzyli odrębną jednostkę organizacyjną zwaną biurem rady/sejmiku. Funkcje zwierzchnika służbowe w stosunku do tych osób miałyby pełnić właściwy przewodniczący organu stanowiącego.

Indywidualne uprawnienia kontrolne radnych. Wnioskodawcy proponują nadać radnym uprawnienia kontrolne w zakresie przedmiotowym podobnym posłom oraz senatorom, jednak ograniczone kompetencyjnie do jednostki samorządu terytorialnego do której radny został wybrany. Zgodnie z nimi w wykonywaniu mandatu radnego będzie miał on prawo, o ile nie naruszy to dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji samorządu do którego został wybrany, a także spółek z jego udziałem, spółek handlowych z udziałem odpowiednich samorządowych osób prawnych, osób prawnych oraz zakładów, przedsiębiorstw i innych samorządowych jednostek organizacyjnych.

Ustawowe uregulowanie interpelacji i zapytań radnych. Projekt wzmacnia pozycję interpelacji i zapytań radnych poprzez ich ustawowe umocowanie. W sprawach dotyczących danego samorządu właściwi radni będą mogli kierować interpelacje i zapytania odpowiednio do wójta, starosty marszałka województwa. Interpelacje i zapytania składane będą na piśmie do przewodniczącego danego organu stanowiącego, który przekazuje je niezwłocznie odpowiedniej osobie. Wójt, starosta, marszałek województwa lub osoba przez nich wyznaczona, będzie zobowiązana udzielić odpowiedzi na piśmie nie później niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania interpelacji lub zapytania. Treść interpelacji i zapytań oraz udzielonych odpowiedzi będzie podawana do publicznej wiadomości poprzez niezwłoczną publikację na stronach internetowych właściwego samorządu oraz w inny sposób zwyczajowo przyjęty.

Ustawowe określenie liczby radnych niezbędnych do utworzenia klubu radnych. Projekt ustawy określa wymaganą liczbę radnych do utworzenia klubu radnych. Wprowadza także zapis, zgodnie z którym organ stanowiący, nie będzie mógł decydować o zwiększeniu liczby radnych, niezbędnych do utworzenia klubu radnych. Proponowany przepis ma na celu

zabezpieczenie przed potencjalnymi restrykcyjnymi zasadami, tworzonymi przez organy samorządu, mogącymi utrudniać tworzenie klubu radnych.

Przeniesienie z rady gminy na wójta, burmistrza, prezydenta miasta kompetencji w zakresie powoływania i odwoływania skarbnika gminy.

Rozszerzenie o wójta kręgu podmiotów które nie mogą pełnić funkcji członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami spółek handlowych z udziałem gminnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby.

Coroczna debata o stanie samorządu połączona z udzieleniem wotum zaufania organowi wykonawczemu. Projekt nakłada na organ wykonawczy danej jednostki samorządu terytorialnego obowiązek przedstawienia organowi stanowiącemu do 31 maja każdego roku raportu o stanie samorządu. Raport obejmuje podsumowanie działalności organu wykonawczego w roku poprzednim, w szczególności realizację polityki, programów i strategii, uchwał i budżetu obywatelskiego. Raport rozpatrywany będzie podczas sesji, na której podejmowana jest uchwała w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium organowi wykonawczemu. Raport rozpatrywany miałby być w pierwszej kolejności. Nad przedstawionym raportem o stanie gminy przeprowadzana będzie debata. Projekt daje mieszkańcom wspólnoty lokalnej uprawnienie do udziału w debacie nad raportem określając jednocześnie zasady uczestniczenia w niej mieszkańców, m.in. wskazując tryb zgłoszenia do debaty, liczbę mieszkańców mogących zabrać głos w debacie. Po zakończeniu debaty nad raportem organ stanowiący podejmuje decyzje w sprawie wotum zaufania. Decyzja w sprawie wotum zaufania podejmowana miałaby być bezwzględną większością głosów ustawowego składu organu stanowiącego. W przypadku nieudzielenia wójtowi wotum zaufania w dwóch kolejnych latach, rada gminy będzie mogła podjąć uchwałę o przeprowadzeniu referendum w sprawie odwołania wójta. W przypadku raportu o stanie powiatu i województwa, nieudzielenie przez radę powiatu albo sejmik województwa wotum zaufania zarządowi powiatu lub województwa będzie równoznaczne ze złożeniem wniosku o odwołanie zarządu.

Inicjatywa uchwałodawcza mieszkańców. Projekt wprowadza instytucję obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej. Będzie ona przysługiwała odpowiednio grupie mieszkańców gminy, powiatu, województwa. Ustawa określa liczbę osób, mających prawo wystąpić z powyższą inicjatywą. Projekty uchwał zgłoszone w ramach obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej będą musiały stać się przedmiotem obrad najbliższej sesji organu

stanowiącego odbywającej się nie później niż po upływie 3 miesięcy od daty złożenia projektu. Komitet inicjatywy uchwałodawczej będzie miał prawo wskazać osoby, które będą uprawnione do reprezentowania komitetu podczas prac nad projektem uchwały. Rodzaje spraw, których może dotyczyć projekt uchwały, zasady wnoszenia inicjatyw obywatelskich, w szczególności liczbę wymaganych podpisów, zasady tworzenia komitetów inicjatyw uchwałodawczych, zasady promocji obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych, formalne wymogi jakim muszą odpowiadać składane projekty będzie określał w drodze uchwały organ stanowiący danej jednostki samorządu terytorialnego.

Oświadczenie o udzieleniu albo odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. Proponuje się aby niezwłocznie po utworzeniu klubu radnych i wyborze zarządu województwa, klub przekazywał przewodniczącemu sejmiku oświadczenie o udzieleniu albo odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. Informacje o oświadczeniu klubu, o którym mowa powyżej oraz o zmianie oświadczenia będą podawane do publicznej wiadomości.

Funkcja przewodniczącego komisji rewizyjnej w samorządzie województwa dla przedstawiciela klubu opozycyjnego. Zgodnie z projektem, przewodniczącym komisji rewizyjnej będzie mógł być radny największego klubu radnych, który złożył oświadczenie o odmowie udzielenia poparcia zarządowi województwa. Zagwarantowanie funkcji przewodniczącego komisji rewizyjnej dla klubu opozycyjnego przyczyni się w opinii wnioskodawców do prawidłowego, niebudzącego wątpliwości wykonywania funkcji kontrolnych nad zarządkiem województwa.

2. Zmiany przepisów ustawy Kodeks wyborczy

Zmiany proponowane w zakresie ustawy – Kodeks wyborczy sprowadzają się do zapewnienia należytej transparentności, przejrzystości, obywatelskiej kontroli nad procesem wyborczym oraz organami zobligowanymi do przygotowania i przeprowadzenia wyborów. Mają one w zamiarze wnioskodawców wyeliminować, a przynajmniej w znaczącym wymiarze ograniczyć potencjalne nadużycia oraz nieprawidłowości. Zwalczanie takich nadużyć jest troską o demokrację i wolności obywatelskie, a nie zaprzeczaniem tym wartościom.

Do 2011 roku wybory odbywały się na podstawie odrębnych ordynacji. Kodeks Wyborczy, który wszedł w życie w 2011 roku, miał na celu „ujednoczenie tych elementów procedur wyborczych, które z racji swej istoty są wspólne dla wszystkich postępowań

wyborczych bez względu na to, który organ władzy publicznej jest wybierany”, oraz ułatwić obywatelom „dotarcie do tekstów norm prawnych dotyczących prawa wyborczego bez konieczności poszukiwania wielu aktów prawnych”. Od początku ustawa ta wzbudzała jednak wielkie kontrowersje. Już w roku wejścia jej w życie Trybunał Konstytucyjny zakwestionował konstytucyjność części z jej przepisów, np. dotyczących głosowania dwudniowego. Wielu ekspertów zwracało uwagę na niepełny i wadliwy charakter zapisów kodeksu. Próby jego nowelizacji zostały odrzucone.

Pod rygorami Kodeksu Wyborczego odbyły się już pięciokrotnie wybory o charakterze powszechnym: wybory prezydenckie w 2015 r., wybory do Sejmu i Senatu w 2011 oraz 2015 r., wybory do Parlamentu Europejskiego w 2014 r. oraz wybory samorządowe w 2014 r. Ostatnie z wymienionych tu wyborów były wyjątkowe w zupełnie negatywnym sensie.

Bezprecedensowość wyborów samorządowych 2014 roku można sprowadzić do skandalu, który zszokował opinię publiczną. W XXI wieku, w dużym kraju położonym w środku Europy, z powodu awarii systemu informatycznego, przez prawie 2 tygodnie od dnia wyborów nie mogliśmy poznać oficjalnych wyników wyborów. Ogłoszone po tym czasie wyniki do sejmików wojewódzkich i rad powiatów ujawniły, że co piąty wyborca oddał głos nieważny, a w niektórych okręgach liczba głosów nieważnych sięgała 40%.

Wy tłumaczenie takiego stanu rzeczy może mieć dwojaki charakter. Po pierwsze, jest on wynikiem niedopełnienia obowiązków przez centralny organ wyborczy, czyli ówczesną Państwową Komisję Wyborczą. Wybór wykonawcy systemu informatycznego oraz brak wyciągnięcia wniosków z wyborów samorządowych na Mazowszu w 2010 roku w zakresie formy karty do głosowania wskazują na to w sposób nie budzący wątpliwości. Fakt, że co piąty wyborca oddał głos nieważny, jest sytuacją zupełnie nieprawidłową i wskazuje co najmniej na popełnienie przez PKW błędu przy określeniu formy karty do głosowania. Błędy takie mogły mieć istotny wpływ na wynik wyborczy i w ostatecznym rezultacie najprawdopodobniej doprowadzić do jego zafałszowania, poprzez doprowadzenie do sytuacji, w których oficjalnie ogłoszony wynik nie odzwierciedla woli wyborców.

Po drugie, analiza procedur wyborczych przeprowadzonych jesienią 2014 roku nie pozwala wykluczać świadomych działań na rzecz wyniku jednych komitetów wyborczych i na szkodę innych komitetów, co mogło odbywać się przy wykorzystaniu mało precyzyjnych zapisów Kodeksu wyborczego. Otwartą kwestią pozostaje pytanie o skalę takich działań, niemniej w szeregu przypadkach udokumentowano je i wskazano jako podstawę zgłaszanych

do sądów protestów wyborczych. Suma takich fałszerstw faktycznie mogła również wpłynąć w istotny sposób na wynik wyborczy.

Niezależnie od tego w jakim stopniu skandal wyborczy w wyborach samorządowych w 2014 roku był wynikiem błędów w ich przygotowaniu, czy też świadomych działań, wniosek powinien być jednoznaczny. Należy zmienić prawo wyborcze w ten sposób, aby maksymalnie wyeliminować możliwość nieprawidłowości i fałszerstw w procedurach wyborczych. Postawa poprzedniej większości sejmowej, która w głosowaniach odrzuciła propozycje ówczesnej opozycji zmierzające w tym kierunku, jest uzasadnieniem podjęcia niniejszej inicjatywy.

Klub Parlamentarny Prawo i Sprawiedliwość w poprzedniej VII kadencji Sejmu RP przedstawiał wiele rozwiązań w postaci projektów ustaw, poprawek do projektów ustaw mających na celu zapewnienie rzetelności i przejrzystości procedur wyborczych. Przedmiotowy projekt został opracowany w oparciu o wcześniejsze inicjatywy parlamentarzystów Prawa i Sprawiedliwości oraz obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy oraz niektórych innych ustaw, a także o wynikające z pojawiających się podczas wyborów wątpliwości, problemów prawnych oraz nieprawidłowości. Wnioskodawcy zdając sobie sprawę z konieczności kompleksowej nowelizacji Kodeksu wyborczego, proponują zmiany, które w ich ocenie pozwolą wyeliminować zagrożenia dla rzetelności i przejrzystości wyborów.

Zmiany, które zawarte są w projekcie, w części dotyczącej zmian w Kodeksie wyborczym można zakwalifikować do dwóch kategorii. Pierwsza dotyczy materialnego zabezpieczenia woli politycznej obywateli w szczególności w postaci oddanego głosu i zawiera się w zmianach odnoszących się do formy i zabezpieczenia kart do głosowania, wyposażenia technicznego lokali wyborczych, trybu obliczania głosów itp. Druga kategoria dotyczy strony podmiotowej, czyli odnosi się m.in. do organów wyborczych i innych podmiotów biorących udział w wyborczych procedurach, np. zmiany w odniesieniu do ustroju Państwowej Komisji Wyborczej i komisji niższego rzędu (terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych), mężów zaufania, rozdzielania funkcji komisarzy wyborczych – na wojewódzkich i powiatowych komisarzy wyborczych oraz przydzielenia im odpowiednich uprawnień, utworzenie instytucji urzędników wyborczych itp.

Poniżej zostaną przedstawione najważniejsze zmiany w zakresie Kodeksu wyborczego.

Zniesienie wyborów dwudniowych. Trybunał Konstytucyjny uznał w 2011 r. za niezgodne z Konstytucją wybory dwudniowe w odniesieniu do wyborów do Sejmu, Senatu oraz na Prezydenta RP. W tej sytuacji w Kodeksie wyborczym powstała niespójność, gdyż dopuszcza on wybory dwudniowe tam, gdzie brak w Konstytucji czytelnych zapisów w tym zakresie, wskazujących jako termin wyborów „dzień wolny od pracy”. Wnioskodawcy projektu zdecydowali się usunąć tę niespójność, jednocześnie mając na uwadze, że okoliczność przeprowadzania wyborów w ciągu 2 dni zwiększa ryzyko nieprawidłowości, nadużyć i fałszerstw.

Zniesienie głosowania korespondencyjnego. Wnioskodawcy uznają, że podobnie jak w przypadku wyborów dwudniowych, głosowanie korespondencyjne w istotny sposób zwiększa ryzyko nieprawidłowości. Wyborcy powinni oddawać swój głos poprzez akt osobistego uczestnictwa w procesie wyborczym. Prawo do głosowania przysługujące osobom, które z powodów od siebie niezależnych nie będą mogły udać się do lokalu wyborczego zostanie zagwarantowane poprzez instytucję głosowania przez pełnomocnika.

Zabezpieczenia w odniesieniu do zmian obwodów wyborczych oraz ułatwienie dostępności lokali wyborczych wyborcom. Projekt przewiduje zastrzeżenie dotyczące zmiany obwodów wyborczych. Zmiana, będzie mogła nastąpić ze względu na zmianę granic gminy, zmianę liczby wybieranych radnych gminy, zmianę liczby mieszkańców w obwodzie głosowania w stosunku do określonej w art. 12 § 3 (obecnie ustawa określa, że stały obwód głosowania powinien obejmować od 500 do 3000 mieszkańców; proponuje się jednocześnie zwiększenie z 3000 do 4000 maksymalnej liczby mieszkańców, stanowiących górną granicę od której uzależnione jest uznanie obwodu głosowania za stały), zmianę granic okręgów wyborczych w celu dostosowania podziału gminy na stałe obwody głosowania do zmienionych granic okręgów. Zmiana obwodów z powodu zmiany granic gminy będzie mogła nastąpić wyłącznie w zakresie obszaru, którego dotyczy nowy przebieg granicy gminy. O wystąpieniu okoliczności, o których mowa powyżej wójt będzie obowiązany poinformować niezwłocznie powiatowego komisarza wyborczego.

Wprowadzany projektem ustawy art. 13b nakłada na powiatowego komisarza wyborczego obowiązek precyzyjnego powiadamiania wyborców w przypadku zmiany granic obwodów wyborczych lub przeniesienia siedzib lokali wyborczych o właściwej obwodowej

komisji wyborczej; w obu przypadkach poprzez informację wywieszoną na dotychczasowej siedzibie lokalu wyborczego.

Forma kart do głosowania. Niewłaściwe przygotowanie kart do głosowania oraz niewystarczające wyjaśnienie procedury głosowania wyborcom podczas wyborów samorządowych w 2014 roku, spowodowało, że bardzo duża liczba głosów oddanych w wyborach okazała się nieważna. Wnioskodawcy proponują zmiany mające na celu zapobieżeniu wystąpieniu w przyszłości podobnym sytuacjom.

Proponuje się, aby karta do głosowania w wyborach do Sejmu, wyborach do Parlamentu Europejskiego, wyborach do rady gminy, wyborach do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborach do rady powiatu lub wyborach do sejmiku województwa w razie potrzeby składała się z odpowiedniej liczby zadrukowanych jednostronnie, trwale połączonych kartek przy czym:

1) na pierwszej kartce karty do głosowania umieszczaloby się odpowiedni tytuł („Karta do głosowania w wyborach...”) oraz spis treści zawierający nazwy zarejestrowanych komitetów wyborczych w kolejności wylosowanych numerów, ze wskazaniem numeru kartki karty do głosowania, na której znajduje się lista kandydatów danego komitetu wyborczego;

2) na drugiej kartce karty do głosowania miałyby znajdować się czytelna informacja o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu;

3) na trzeciej i kolejnych kartkach karty do głosowania umieszczaloby się poszczególne listy kandydatów każdego z komitetów wyborczych oraz symbol graficzny komitetu wyborczego.

Ponadto wnioskodawcy proponują wprowadzenie przepisu kwalifikującego karty do głosowania jako dokumentów z wyborów oraz obowiązek przechowywania ich przez okres do 2 lat lub na wniosek uprawnionych podmiotów (komitetów wyborczych) do 5 lat. Równocześnie proponuje się, aby dopisanie znaków na karcie do głosowania w tym w kratce, nie miało wpływu na ważność głosów.

Obecność członków komisji w trakcie głosowania oraz podczas liczenia głosów. Projekt modyfikuje przepis określający wymaganą liczbę członków odpowiedniej obwodowej komisji wyborczej obecnych w lokalu w trakcie głosowania, z co najmniej 3 członków komisji do co najmniej 2/3 jej składu. Zgodnie z założeniami projektu również liczenie głosów będzie

musiało się odbywać w obecności co najmniej 2/3 pełnego składu odpowiedniej obwodowej komisji.

Zmiany przepisów dotyczących rejestracji czynności obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania przez mężów zaufania. Projekt zakłada zmiany przepisów w zakresie rejestracji przez mężów zaufania czynności obwodowej komisji wyborczej. Projekt zakłada uchylenie przepisów zakładających, że materiały zawierające przebieg czynności obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania mogą być udostępniane wyłącznie na potrzeby postępowania przed sądami i organami prokuratury. Usunięty zostaje również przepis zabraniający udostępniania powyższych materiałów w celach innych niż na potrzeby postępowania przed sądami i organami prokuratury. Konsekwencją usunięcia w/w przepisów jest konieczność uchylenia art. 504a przewidującego karę grzywny za upowszechnianie materiałów z czynnościami komisji obwodowej w celach innych niż powyżej. Ponadto projekt wprowadza przepis zakładający, że nagrania dokonane w lokalu wyborczym stanowiące dokumenty z wyborów są przechowywane przez okres do 2 lat lub na wniosek innych uprawnionych podmiotów do 5 lat.

Brak potwierdzenia odebrania karty przez głosującego. Projekt wprowadza przepis zakładający, że jeżeli osobą otrzymującą kartę do głosowania w lokalu wyborczym w dniu głosowania jest osoba niepełnosprawna o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która nie może w związku z tą niepełnosprawnością potwierdzić otrzymania karty do głosowania, członek właściwej obwodowej komisji wyborczej wydający kartę do głosowania sam stwierdza fakt wydania oraz przyczynę braku podpisu osoby otrzymującej kartę.

Transmisja lub rejestracja z lokalu wyborczego w dniu głosowania. Projekt wprowadza instytucję transmisji z lokalu wyborczego za pośrednictwem publicznie dostępnej sieci elektronicznego przekazywania danych w dniu wyborów począwszy od chwili podjęcia przez obwodową komisję wyborczą czynności poprzedzających rozpoczęcie głosowania (m.in., sprawdzenie urny, spisu wyborców) aż do czasu podpisania przez komisję protokołu. Szczegółowe informacje o dostępie do transmisji podaje się co najmniej na 24 godziny przed rozpoczęciem głosowania na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej. Wnioskodawcy proponują ponadto, aby w przypadku gdyby transmisja z lokalu wyborczego była niemożliwa ze względów technicznych, czynności podejmowane przez komisję były rejestrowane za pomocą urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk. Materiały zawierające

transmitowany lub zarejestrowany przebieg czynności, będą dokumentami z wyborów i będą przechowywane przez okres do 2 lat lub na wniosek uprawnionych podmiotów do 5 lat. Dodatkowo Państwowa Komisja Wyborcza będzie zobowiązana do określenia warunków technicznych transmisji i rejestracji z lokalu wyborczego.

Sposób liczenia głosów. Projekt wprowadza tryb liczenia wyjętych z urny kart z głosami, określając szczegółowo jej procedurę. Liczenie wyjętych z urny kart do głosowania odbywać się będzie w taki sposób, że przewodniczący obwodowej komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie w obecności członków komisji w liczbie stanowiącej co najmniej 2/3 jej pełnego składu będzie brał do ręki kartę lub kolejno pojedyncze karty do głosowania, pokazywał każdą kartę wszystkim obecnym i głośno oznajmiał, czy dana karta jest ważna, czy dany głos jest ważny i na kogo został oddany. Każdy z obecnych członków komisji samodzielnie będzie odnotowywał treść oznajmienia przewodniczącego komisji; w każdej chwili będzie mógł żądać przekazania karty do głosowania w celu sprawdzenia. W przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Senatu, oraz wyborów wójta, burmistrza lub prezydenta miasta przewodniczący komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie będzie oznajmiał, na którego kandydata został oddany poszczególny ważny głos. W przypadku wyborów do Sejmu, wyborów do Parlamentu Europejskiego, wyborów do rady gminy, wyborów do rady dzielnicy miasta stołecznego Warszawy, wyborów do rady powiatu oraz wyborów do sejmiku województwa przewodniczący komisji ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie będzie oznajmiał, na którą listę i na którego kandydata został oddany poszczególny ważny głos

Opakowania zbiorcze - zabezpieczenie kart do głosowania. Projekt przewiduje zabezpieczenie kart do głosowania po sporządzeniu protokołu z głosowania przy zastosowaniu opieczętowanych opakowań zbiorczych oraz opisuje tryb przekazywania ich odpowiednim podmiotom.

Określenie protokołu „papierowego” jako podstawy wprowadzania danych do systemu informatycznego. W projekcie dodawany w art. 75 § 2a czytelnie wskazuje, że komisja najpierw sporządza i podpisuje protokół w formie papierowej, i dopiero na jego podstawie wprowadza dane do systemu informatycznego.

Dostęp do kopii protokołów wyborczych. Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu głosowania w obwodzie, przed jego przekazaniem właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, obwodowa komisja wyborcza ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie będzie

zobowiązana do podania do publicznej wiadomości wyników głosownia w obwodzie poprzez wywieszenie kopii protokołu w lokalu wyborczym, w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców. Zmiany przyznają członkom komisji i mężom zaufania prawo do otrzymania kopii protokołu, a wyborcom – prawo do wglądu do protokołu w określonym terminie. Zmiany te wprowadzą zwiększenie roli kontroli społecznej nad procedurami wyborczymi. Dane o wynikach głosowania w obwodzie wprowadzać się będzie do sieci elektronicznego przekazywania danych dopiero po sporządzeniu protokołu. Wyborcom, w ciągu 30 dni, przysługiwać będzie wgląd do protokołu głosowania w obwodzie, w siedzibie gminy do której przekazano egzemplarz protokołu. Protokoły głosowania w obwodzie umieszczać się będzie na stronie internetowej PKW.

Transport protokołu do komisji wyższego stopnia. Projekt przewiduje szereg obostrzeń dotyczących transportu sporządzonych w obwodach wyborczych protokołów. Obejmują one precyzyjne określenie zakresu związanych z tym czynności m.in. zakaz otwierania kopert z protokołami oraz obowiązek pisemnego potwierdzenia ich odbioru.

Utworzenie nowych organów wyborczych – wojewódzkiego i powiatowego komisarza wyborczego. Wnioskodawcy proponują rozdzielenie funkcji komisarza wyborczego na powiatowego i wojewódzkiego komisarza wyborczego. Zgodnie z zaproponowaną zmianą będzie się powoływało po jednym komisarzu (wojewódzki komisarz) na teren województwa i jednym komisarzu (komisarz powiatowy) na teren powiatu. Związane jest z tym nadanie kompetencji odpowiednim komisarzom. Zgodnie z założeniem na wojewódzkiego komisarza wyborczego przejdzie większość zadań, które obecnie wykonują komisarze wyborczy, z tym że będzie on m.in. uprawniony do powoływania oraz rozwiązywania tylko wojewódzkiej komisji wyborczej w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań

Projekt nakłada na powiatowego komisarza wyborczego zadania związane z wyborami m.in. powoływanie powiatowych i gminnych komisji wyborczych, obwodowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie powiatowych, gminnych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań i rozwiązywanie obwodowych komisji wyborczych, zwoływanie pierwszych posiedzeń powiatowych, gminnych, obwodowych komisji wyborczych. Obecnie zadania w zakresie powołania obwodowej komisji oraz zwoływania pierwszych posiedzeń powiatowych, gminnych, obwodowych komisji wyborczych wykonuje wójt. Wnioskodawcy uważają, za

istotne aby w/w zadania należały do kompetencji komisarza wyborczego – jako niezależnego organu. Powiatowy komisarz wyborczy będzie pełnił także funkcję zwierzchnika urzędników wyborczych

Projekt zakłada przekazanie odpowiednim komisarzom wyborczym niektórych uprawnień odpowiednio wójta, burmistrza lub prezydenta oraz organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego związanych w wyborami (np. pozbawienie odpowiednich organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego kompetencji w zakresie podejmowania decyzji w sprawie podziału odpowiednio gminy, powiatu, województwa na okręgi wyborcze w wyborach samorządowych na rzecz wojewódzkiego komisarza wyborczego; czy też pozbawienie rady gminy na rzecz powiatowego komisarza wyborczego prawa do podziału gminy na stałe obwody głosowania). Projekt nakłada na odpowiednich komisarzy wyborczych zadania dotyczące zarządzania wydrukowaniem kart do głosownia w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego i wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz dostarczenie ich właściwym komisjom wyborczym. Obecnie zadania w zakresie zarządzania drukowaniem kart do głosownia w wyborach do organów samorządu terytorialnego oraz ich dostarczenia komisjom należą do kompetencji odpowiednich terytorialnych komisji wyborczych. Zgodnie z propozycją zarządzenie druku kart do głosowania i zapewnienie ich przekazania obwodowym komisjom w wyborach do rady gminy, rady powiatu i wójta wykonywać będzie powiatowy komisarz wyborczy. W przypadku wyborów do sejmiku województwa zadania te będą realizowane przez komisarza wojewódzkiego. Przesłanką tych zmian jest fakt, że osoba sprawująca funkcje samorządowego organu wykonawczego oraz będąca „częścią” organu stanowiącego jest aktywnym politykiem, zainteresowanym wynikiem wyborczym nie tylko na szczeblu, który dotyczy go bezpośrednio. Sytuacja taka zwiększa ryzyko nadużyć i nieprawidłowości.

Mężowie zaufania. Istota zmian polega na wprowadzeniu w odrębnym rozdziale kompleksowej regulacji dotyczącej mężów zaufania. Takie umiejscowienie mężów zaufania w strukturze Kodeksu Wyborczego pozwoli na nadanie odpowiedniej rangi temu instrumentowi kontroli społecznej nad wyborami. Wprowadzony odrębny rozdział kodyfikuje tę instytucję i czytelnie określa uprawnienia mężów zaufania. Projekt zakłada, że mężowie zaufania będą mieli prawo m.in brać udział we wszystkich czynnościach komisji, do której zostali wyznaczeni (zmiana ta jest bardzo istotna w przypadku mężów zaufania przy komisjach obwodowych, gdyż będą mogli oni uczestniczyć podczas prac komisji również przed dniem głosowania, a nie jak obecnie tylko podczas czynności obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania), być

obecnym w lokalu wyborczym w czasie przygotowania do głosowania, głosowania, ustalania wyników głosowania i sporządzania protokołu, być obecnym przy przewożeniu i przekazywaniu protokołu do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Projekt wprowadza ułatwienia dotyczące zgłaszania mężów zaufania do komisji obwodowych utworzonych poza granicami kraju, co sprowadza się do czytelnego wprowadzenia do porządku prawnego dotychczas stosowanej praktyki. Projekt przewiduje, że organizacje społeczne, do których celów statutowych należy troska o demokrację, prawa obywatelskie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego będą mogły wyznaczyć po jednym obserwatorem społecznym do komisji wyborczych.

Wskazane zmiany wymagają również szeregu zmian redakcyjnych polegających na przesunięciu przepisów dotyczących uprawnień mężów zaufania, dotychczas rozszaniach po całym Kodeksie, do nowego rozdziału poświęconego tylko tej tematyce.

Zmiany dotyczące pozycji prawnej członków obwodowych komisji wyborczych. Zmiany wprowadzane do art. 153 i 154 KW polegają na wyłączeniu spod ogólnej zasady, że członkowie komisji wyborczej nie mogą prowadzić kampanii wyborczej - członków obwodowych komisji wyborczych. Osoby te nie będą mogły agitować jedynie w lokalu wyborczym i w trakcie wykonywania swych czynności urzędowych. Nie ma żadnego uzasadnienia, aby członkowie obwodowych komisji wyborczych, czyli osoby desygnowane przez komitety wyborcze, nie mogły brać udziału w kampanii w sytuacji, gdy nie ma to żadnego związku z pracą komisji. Z kolei członkowie państwowej, okręgowej, rejonowej i terytorialnej komisji wyborczej nie będą mogli w ogóle prowadzić agitacji wyborczej. Podobne symetryczne zmiany wprowadzono do przepisów o ochronie członków komisji jako funkcjonariuszy publicznych – ochrona ta dotyczyć będzie członków obwodowych komisji wyborczych jedynie we wskazanym wyżej zakresie.

Dodatkowe wyposażenie techniczne lokalu wyborczego. Projekt w art. 156a przewiduje ustawowe określenie wymogów dla lokali wyborczych takich jak warunki zapewniające izolację fizyczną od innych głosujących. Ponadto § 2 art. 156a nakazuje ekspozycję godła państwowego w lokalu wyborczym. Zmiana ta powinna prowadzić do zwiększenia autorytetu organu wyborczego, jakim jest obwodowa komisja wyborcza.

Sprawdzanie kart do głosowania i innych dokumentów z wyborów. Projekt dodaje nowe kompetencje Państwowej Komisji Wyborczej. Zostanie ona zobligowana do sprawdzenia kart do głosowania i innych dokumentów z wyborów w celu wykluczenia podejrzenia

nieprawidłowości w przebiegu wyborów. Powyższa propozycja jest następstwem społecznego oburzenia związanego z nieprawidłowościami podczas przeprowadzania wyborów samorządowych w 2014 roku.

Skład Państwowej Komisji Wyborczej. Wprowadzana zmiana, pozostawiając w jej składzie czynnik „sędziowski” (jeden sędzia Trybunału Konstytucyjnego, jeden sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego) uzupełnia jej skład o osoby rekomendowane przez kluby poselskie (7 osób) – osoby te będą wskazywane przez Sejm i będą musiały posiadać kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego. Wymagania w zakresie posiadania kwalifikacji do zajmowania stanowiska sędziego nie będą dotyczyły osób, która ma co najmniej trzyletni staż pracy na stanowisku prokuratora, Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa lub radcy albo wykonywania w Polsce zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza albo pracowała w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie naukowo-badawczym lub innej placówce naukowej, mając tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych. Liczba członków powołanych w skład Państwowej Komisji Wyborczej, spośród wskazanych przez jeden klub poselski nie będzie mogła być większa niż 3 osoby. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej nie będą mogli należeć do partii politycznych. Kadencja członków sędziów będzie trwała 9 lat. Kadencja osób wskazanych przez kluby poselskie będzie odpowiadała kadencji Sejmu, z tym że kadencja tych osób wygasać będzie z mocy prawa po upływie 150 dni od dnia wyborów do Sejmu. Wyznaczenie składu Państwowej Komisji Wyborczej w zaproponowany w projekcie ustawy sposób, wychodzi naprzeciw rekomendacjom zawartym w *Kodeksie dobrej praktyki w sprawach wyborczych*. Kodeks dobrej praktyki w sprawach wyborczych zawiera m.in. wytyczne dla wyborów przyjęte przez Komisję Wenecką na 51 Sesji Plenarnej (Wenecja, 5-6 lipiec, 2002), Raport wyjaśniający przyjęty przez Komisję Wenecką na 52 Sesji Plenarnej (Wenecja, 18-19 październik, 2002).

Kodeks Dobrej Praktyki w Sprawach Wyborczych przyjęty został przez Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy na Sesji 2003 – 1-sza część, i przez Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy na jego Wiosennej Sesji 2003. Zgodnie z zapisami Kodeksu, Centralna Komisja Wyborcza powinna się składać z sędziego lub prawnika oraz z przedstawicieli partii politycznych już będących w parlamencie lub takich, które zdobyły pewien procent głosów, przy czym partie polityczne powinny być reprezentowane równo w centralnej komisji

wyborczej; „równość” może być interpretowana jako bezwzględna lub proporcjonalna, to znaczy uwzględniając aktualną moc wyborczą¹.

Informowanie o sposobie głosowania. Państwowa Komisja Wyborcza będzie zobowiązana do skierowania w okresie 14 dni przed dniem wyborów przystępnej informacji o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu do możliwie największej liczby wyborców, z wykorzystaniem strony internetowej Komisji i za pośrednictwem środków masowego przekazu. Ponadto projekt przenosi z wójta na powiatowego komisarza wyborczego kompetencję do podawania informacji o terminie wyborów, godzinach głosowania, sposobie głosowania oraz warunkach ważności głosu w danych wyborach a także o możliwości głosowania przez pełnomocnika. Zasadna wydaje się także zmiana czasookresu w jakim ma to nastąpić: obecnie zadanie to należy wykonać najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, zgodnie z propozycją miałyby się to odbyć między 14 a 7 dniem przed dniem wyborów. Wzór informacji o której mowa powyżej w odniesieniu do danych wyborów określałaby Państwowa Komisja Wyborcza i przysyłać do powiatowych komisarzy wyborczych na 40 dni przed dniem wyborów. Wnioskodawcy stoją na stanowisku, że zasadne jest, aby w/w zadania należały do kompetencji komisarza wyborczego – jako organu bezpośrednio niezainteresowanego wynikiem wyborów, a także aby uległ skróceniu czas, w którym ma być zrealizowane powyższe zadanie.

Bezpieczeństwo systemu informatycznego. W projekcie wnioskodawcy proponują, aby urządzenia techniczne i oprogramowanie służące elektronicznej obsłudze czynności związanych m.in. z ustalaniem wyników głosowania, wyników wyborów, sporządzania i przekazywania danych z protokołów oraz innych określonych w art. 162 § 1 były usytuowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i były w wyłącznej dyspozycji Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego. Do obsługi powyższych czynności, będzie można stosować urządzenia i oprogramowanie, do których prawa majątkowe przysługują wyłącznie Skarbowi Państwa. Dodatkowo proponuje się:

- zmianę zakresu w jakim będą określone przez PKW warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej przy m.in. ustalaniu wyników głosowania, sporządzaniu protokołów przez obwodowe, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą, ustalaniu wyników wyborów, podawania frekwencji - zgodnie ze zmianą

¹ *Kodeks dobrej praktyki w sprawach wyborczych; Raport wyjaśniający Przyjęty przez Komisję Wenecką na 52 Sesji (Wenecja, 18-19 października, 2002)*

wykorzystanie techniki elektronicznej przy wykonywaniu tych czynności będzie miało charakter pomocniczy,

- zmianę zakresu w jakim będzie określony przez PKW tryb przekazywania danych z protokołów przez obwodowe, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych; również w tym przypadku tryb przekazywania danych z protokołów będzie miał charakter pomocniczy.

Kworum przy uchwałach PKW. Projekt wprowadza wymóg obecności 2/3 członków PKW w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców podczas podejmowania przez nią uchwał.

Skarga na uchwały PKW. Projekt przewiduje instytucję skargi na uchwały PKW w zakresie podjętych wytycznych. Skarga przysługiwać będzie pełnomocnikowi wyborczemu komitetu wyborczego i kierowana będzie do Sądu Najwyższego. Termin na wniesienie skargi będzie wynosił 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały. Wniesienie skargi wstrzyma wykonanie uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w zakresie, którego dotyczy skarga. Skarga będzie musiała być rozpatrzona w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie będzie przysługiwał środek prawny. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie będzie zobowiązana do uchYLENIA uchwały albo jej zmiany w zakresie wskazanym w orzeczeniu. W wyniku zastosowania tego rozwiązania wytyczne PKW podlegać będą kontroli oraz możliwości zaskarżania.

Wydzielenie w ramach obwodowych komisji wyborczych obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Zgodnie z intencją wnioskodawców obwodowa komisja wyborcza będzie składała się z obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie i obwodowej komisji wyborczej ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie. Do zadań pierwszej z nich będzie należało m.in. przeprowadzenie głosowania w obwodzie oraz czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania. Z kolei do zadań drugiej będzie należało m.in. ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości oraz przesłanie wyników głosowania do właściwej komisji wyborczej.

Zmiany dotyczące terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych. Projekt ujednotwica skład oraz zasady wyboru członków komisji wyborczych – terytorialnych i

obwodowych, poprzez oparcie go o czynnik „społeczny”, czyli osoby zgłaszane przez pełnomocników komitetów wyborczych. Projekt znosi również wymóg zamieszkania przez członka terytorialnej i obwodowej komisji na obszarze jej właściwości oraz wprowadza zmiany w liczbie członków poszczególnych komisji - określenie jednej stałej liczby członków każdej właściwej terytorialnej oraz każdej z obwodowych komisji wyborczych – zgodnie z propozycją 9 osób. Projekt zakłada także usunięcie ze składu obwodowych komisji osoby wskazanej przez wójta spośród pracowników samorządowych gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych. Zgodnie z propozycją prawo zgłaszania kandydatów na członków terytorialnych i obwodowych komisji będą miały komitety wyborcze utworzone przez partie polityczne bądź koalicje partii politycznych, z których list odpowiednio w ostatnich wyborach: wybrano radnych do sejmiku województwa, z tym że kandydatów będzie można zgłaszać tylko na obszarze województwa, na terenie którego komitet wyborczy wprowadził w ostatnich wyborach radnych do sejmiku województwa; albo wybrano posłów do Sejmu. Po jednej osobie będą mogły zgłosić pozostałe komitety wyborcze. Wszystkie te zmiany podyktowane są potrzebą wzmocnienia czynnika społecznego w kontroli procedur wyborczych.

Zarządzenie terminu wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego.

Wnioskodawcy proponują zmianę przepisu określającego, dzień przeprowadzenia wyborów do organów jednostek samorządu terytorialnego. Zgodnie z założeniem datę wyborów będzie nadal wyznaczał Prezes Rady Ministrów na dzień wolny od pracy; jednak umożliwi się Prezesowi Rady Ministrów możliwość wyboru dnia, kiedy miałyby się one odbyć, przy ograniczeniu, że musi to być dzień przypadający nie wcześniej niż na 30 dni i nie później niż na 7 dni przed upływem kadencji rad. Powyższa propozycja wychodzi m.in. naprzeciw rekomendacjom Państwowej Komisji Wyborczej, która wskazywała, na mogące wystąpić komplikacje w związku ze zbiegającymi się przyszłorocznymi obchodami Święta Niepodległości oraz wyborami do organów jednostek samorządu terytorialnego np. zarzuty mogących wystąpić naruszeń ciszy wyborczej. W związku z powyższym konieczna jest także modyfikacja niektórych przepisów w zakresie terminów wykonania czynności wyborczych.

Zmiany dotyczące wyboru wójtów, burmistrzów, prezydentów miast.

Projektodawcy wprowadzają zasadę dwukadencyjności wójtów, burmistrzów, prezydentów miast. Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta dotychczas nie były objęte zasadą kadencyjności. Dochodziło więc do sytuacji, w których jedna osoba mogła zajmować wymienione powyżej stanowisko przez kilkanaście lat. Wprowadzenie ograniczenia w sprawowaniu urzędu wójta, burmistrza, prezydenta miasta ma na celu m.in. wykluczenie

zjawisk niepożądanych. Takimi zjawiskami może być powstanie szerokorozumianych powiązań korupcyjnych, powstawanie grup interesów, niekoniecznie związanych z rozwojem gminy czy miasta. Wprowadzenie limitu dwóch kadencji spowoduje również usprawnienie pracy wójta, poprzez intensyfikację jego prac w okresie kadencji, w zakresie przeprowadzenia wszystkich zaplanowanych pomysłów na rozwój społeczności lokalnych. Limit dwóch kadencji pozwoli również na nadawanie nowych impulsów do rozwoju gmin i miast. Wprowadzona kadencyjność zgodnie z założeniem będzie miała zastosowanie po raz pierwszy do wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, przeprowadzonych na obszarze całego kraju, zarządzonych w związku z upływem obecnej kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego wybranych w wyborach samorządowych, począwszy od 16 listopada 2014 r. – czyli od wyborów mających odbyć się w roku 2018. Ponadto wnioskodawcy proponują zmianę, zgodnie z którą kandydat na wójta będzie mógł kandydować, tylko do rady gminy na obszarze, której kandyduje na wójta. Argumentem przemawiającym za powyższą zmianą należy uznać chęć działania kandydata na wójta na rzecz lokalnej społeczności – w tym przypadku gminy. W sytuacji braku uzyskania poparcia jako kandydata na wójta będzie miał możliwość pracy jako radny, pod warunkiem uzyskania głosu wyborców.

Zmiany w systemie wyborów do rady gminy. System jednomandatowy w gminach prowadził do sytuacji nieproporcjonalność w wyborze rządzących. Nie uwzględniał wszystkich głosów, a co za tym idzie preferencji wszystkich mieszkańców gminy. Zastosowanie zasady proporcjonalności spowoduje, że rada gminy będzie reprezentantem wszystkich jej mieszkańców. Ponadto w najmniejszych gminach zniknie problem okręgów liczących po kilkadziesiąt wyborców.

Zmiana liczby wybieranych radnych rady gminy, rady powiatu, sejmiku województwa. Proponuje się aby zgodnie ze zmianą wskazaną w projekcie w wyborach do rady gminy i sejmiku województwa w każdym okręgu wyborczym wybierało się od 3 do 7 radnych.

Proponuje się także zmniejszenie z 10 do 7 maksymalnej liczby radnych powiatowych wybieranych okręgu wyborczym.

Ilość kandydatów na liście w wyborach do rady gminy i rady powiatu. Zgodnie z intencją wnioskodawców, liczba kandydatów na liście w wyborach do rady gminy nie może zawierać mniej niż 3 nazwiska kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż liczba radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym, powiększona o dwóch

kandydatów. Analogiczna zasada byłaby w wyborach do rady powiatu. Wprowadzenie takich wymogów ograniczy sztuczne zapelnianie list wyborczych, poprzez osoby, które miałyby być umieszczane na nich tylko i wyłącznie w celu zwiększenia ilości głosów na dany komitet wyborczy. Zdaniem wnioskodawców przyczyni się to także do bardziej skrupulatnego doboru kandydatów na radnych, którzy rzeczywiście będą chcieli pracować na rzecz społeczności lokalnej.

Wymogi dotyczące listy poparcia oraz liczba podpisów na liście poparcia w wyborach do rady gminy. Proponuje się, aby każda lista kandydatów była poparta podpisami co najmniej 150 wyborców.

Obecnie każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami:

- 1) co najmniej 25 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu;
- 2) co najmniej 150 wyborców - jeżeli dotyczy zgłoszenia w mieście na prawach powiatu.

Dodatkowo proponuje się, aby na wykazie podpisów poparcia dla list kandydatów w wyborach do rady gminy nie były umieszczane nazwiska i imiona zgłaszanych kandydatów na radnych.

Urzędnicy wyborczy. W każdej gminie zgodnie z projektem mają działać urzędnicy wyborczy powoływani przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego. Urzędnicy wyborczy będą tworzyć Korpus Urzędników Wyborczych. Urzędników wyborczych będzie powoływać się dla obszaru danej gminy w liczbie niezbędnej do zapewnienia prawidłowego i sprawnego funkcjonowania obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych na okres 6 lat pośród pracowników organów administracji rządowej, samorządowej lub jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, posiadających wykształcenie wyższe prawnicze. Urzędnicy wyborczy wykonywaliby zadania od dnia zarządzenia właściwych wyborów do dnia rozstrzygnięcia protestów wyborczych oraz w innych sytuacjach, gdy byłoby to konieczne. Pracodawca będzie zobowiązany do zwolnienia urzędnika wyborczego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wykonywania zadań „wyborczych”. Właściwy miejscowo wójt będzie zobowiązany do zapewnienia warunków pracy umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań przez urzędników wyborczych. Przepisy określą szereg wymagań, którym będzie musiał odpowiadać urzędnik wyborczy np. urzędnikiem wyborczym nie będzie mogła być osoba kandydująca w wyborach w okręgu, w skład którego wchodzi gmina właściwa dla obszaru działania urzędnika wyborczego, pełnomocnik komitetu wyborczego, pełnomocnik finansowy lub członek komisji wyborczej. Zakaz przynależności do partii politycznych, zakaz

prowadzenia działalności publicznej niedającej się pogodzić z pełnioną funkcją. Urzędnik wyborczy nie będzie mógł wykonywać swojej funkcji w gminie, w której ma miejsce zatrudnienia. Urzędnikiem wyborczym nie będzie mogła być osoba ujęta w stałym rejestrze wyborców objętym zakresem działania tego urzędnika. Zakaz, o którym mowa powyżej nie dotyczyć będzie miast na prawach powiatu. Urzędnikiem wyborczym nie będzie mogła być osoba prawomocnie skazana za przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów, za przestępstwo przeciwko wyborom i referendom oraz za przestępstwo oszustwa określonego w art. 286 Kodeksu karnego. Do zadań urzędników wyborczych należeć będzie zapewnienie sprawnego funkcjonowania obwodowych komisji wyborczych w szczególności: przygotowanie i nadzór pod kierownictwem powiatowego komisarza wyborczego nad przebiegiem wyborów w obwodowych komisjach wyborczych, tworzenie i aktualizowanie systemu szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych, organizowanie i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych, dostarczenie kart do głosownia właściwym komisjom wyborczym, zapewnienie obsługi i techniczno-materialnych warunków pracy obwodowych komisji wyborczych, w tym warunków określonych w art. 41a §1 (przezroczysta urna wyborcza), 52 §7 i 7a (urządzenia służące do transmisji lub rejestracji czynności obwodowej komisji z lokalu wyborczego w dniu głosowania) oraz 156a (godło oraz miejsca zapewniające tajność głosowania). Na urzędnika wyborczego zostanie przeniesiony z wójta, obowiązek zapewnienia dostępności kopert na karty do głosowania w lokalu wyborczym na obszarze kraju. Urzędnicy wyborczy będą mieli obowiązek doskonalenia zawodowego poprzez uczestnictwo w szkoleniach dotyczących organizacji wyborów oraz prawa wyborczego. Urzędnicy wyborczy nie będą mogli prowadzić agitacji wyborczej i będą korzystali z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i będą ponosili odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni. W przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków będą odwołani przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego. Urzędnikom wyborczym będzie przysługiwało wynagrodzenie, którego sposób wyliczenia będzie określona w ustawie.

Protesty wyborcze. Projekt wydłuża z 3 do 14 dni od dnia podania wyników wyborów do publicznej wiadomości przez Państwową Komisję Wyborczą termin na wniesienie protestu przeciwko wyborowi Prezydenta RP. Dodatkowo proponuje się zmianę momentu, od którego można wnosić protesty wyborcze w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego, obecnie termin ten liczy się od dnia wyborów. Zgodnie z propozycją będzie to moment podania do publicznej wiadomości przez wojewódzkiego komisarza wyborczego

wyników wyborów na obszarze województwa, Rozwiązanie takie uzasadnione jest skomplikowaniem spraw związanych z procedurami wyborczymi oraz skalą problemów związanych z wyborami, dlatego osoba wnosząca protest powinna mieć wystarczająco czasu na jego sporządzenie. Obowiązkiem ustawodawcy powinno być w związku z tym zapewnienie wnoszącemu protest odpowiedniego czasu do zgromadzenia dowodów i wniesienia protestu.

Przepisy karne. Projekt ustawy wprowadza dodatkowe przepisy karne. Pierwszy z nich - art. 497a zakłada penalizację posiadania lub przyjmowania poza lokalem wyborczym karty do głosowania oraz wynoszenie jej poza lokal wyborczy, przez osoby do tego nieuprawnione. Uregulowanie tej kwestii pozwoli uniknąć występujących sytuacji wynoszenia czy posiadania kart do głosowania poza lokalem wyborczym. W ten sposób będzie możliwe unormowanie opisanych wyżej działań osób, w stosunku do których dotychczas niemożliwe było wyciągnięcie konsekwencji prawnej wobec ewidentnej nieprawidłowości ze względu na brak kwalifikacji prawnej.

Drugi przepis karny wprowadza karalność otwierania bez uprawnienia opakowań zbiorczych, o których mowa w art. 79 lub kopert z dokumentami, o których mowa w art. 78 lub przetrzymywania tych kopert w jakimkolwiek miejscu poza siedzibą obwodowej komisji wyborczej lub siedzibą właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Proponuje się aby za ten czyn przewidziana była kara grzywny.

Kolejny przepis - art. 513b wprowadza karalność przeszkadzania przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem osobom do tego uprawnionym na mocy przepisów kodeksu wyborczego w ich czynnościach polegających na monitorowaniu lub dokumentowaniu procedur wyborczych. Powyższy przepis karny podyktowany jest koniecznością zapewnienia optymalnych warunków pracy osobom uprawnionym do monitorowania procedur wyborczych (członkom komisji, mężom zaufania).

Inne zmiany:

Kandydat w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego będzie mógł kandydować do organów stanowiących wszystkich jednostek samorządu terytorialnego na obszarze województwa, w którym stale zamieszkuje.

Przeniesienie z właściwych organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego na wojewódzkiego komisarza wyborczego kompetencji do wydawania decyzji w zakresie

tworzenia, zmiany granic i liczby mandatów w okręgach wyborczych w wyborach samorządowych.

Wprowadzenie przepisu, zakładającego że do limitu wydatków na agitację wyborczą w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego wchodzi wyłącznie wydatki na agitację prowadzoną w formie i na zasadach właściwych dla reklamy w tym w prasie, radio, telewizji oraz na nośnikach materiałów wyborczych wynajmowanych na zasadach komercyjnych.

Wprowadzenie wymogu, zakładającego że w jednym pomieszczeniu może znajdować się lokal wyłącznie jednej obwodowej komisji wyborczej. Jeżeli w jednym budynku znajdowałyby się siedziby dwóch lub więcej obwodowych komisji wyborczych ich lokale powinny znajdować się w oddzielnych pomieszczeniach.

Obowiązek wyznaczenia przez przewodniczącego komisji, członka obwodowej komisji ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie, który przebywając w bezpośredniej bliskości urny będzie zapewniał jej nienaruszalność.

Podawanie przez obwodową komisję ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie w trakcie głosowania frekwencji w głosowaniu.

Możliwość wykorzystywania przez komitety wyborcze przedmiotów i urządzeń, w tym pojazdów mechanicznych, udostępnianych nieodpłatnie przez osoby fizyczne. Komitetom będzie można nieodpłatnie udostępniać także miejsca do ekspozycji materiałów wyborczych przez osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej w zakresie reklamy.

Wprowadzenie 7-letniej kadencji Szefa Krajowego Biura Wyborczego. Proponuje się aby podmiotami uprawnionymi do zgłaszania kandydatów na Szefa Krajowego Biura Wyborczego byli Prezydent Rzeczypospolitej, Sejm, Senat.

Projekt wprowadza możliwość pozostawienia materiałów wyborczych w tym plakatów itp., po zakończeniu wyborów na nieruchomościach, urządzeniach ogłoszeniowych będących prywatną własnością i za zgodą właściciela tych urządzeń.

Przedstawione powyżej zmiany w dużej części były już prezentowane w VII kadencji Sejmu RP podczas prac legislacyjnych w postaci projektów ustaw autorstwa posłów Klubu Parlamentarnego Prawo i Sprawiedliwość oraz komitetu obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej. Nie znalazły one jednak uznania u sejmowej większości. Przebieg części

wcześniejszych wyborów, zwłaszcza samorządowych w 2014 roku wskazuje jednak, że przyjęcie powyższych rozwiązań to absolutne minimum, niezbędne dla poprawy m.in. procedury wyborczej w Polsce.

Problematyka projektu nie jest objęta prawem UE, co więcej, jego założenia pozostają w zgodzie z postulatami organizacji europejskich w zakresie rzetelności i przejrzystości procedur wyborczych.

Wejście projektu w życie będzie miało pozytywne skutki społeczne poprzez m.in. zwiększenie przejrzystości i rzetelności kluczowych dla państwa demokratycznego procedur wyborczych, a także zwiększenia transparentności oraz kontroli działalności organów samorządu terytorialnego.

Propozycje zawarte w projekcie ustawy takie jak m.in.: wprowadzenie dodatkowego wyposażenia lokali wyborczych (sprzęt rejestrujący obraz i dźwięk), zmiany składow osobowych komisji wyborczych, w tym wydzielenie w ramach obwodowych komisji wyborczych dwóch rodzajów komisji: ds. przeprowadzenia głosowania i ustalenia wyników, powołanie urzędników wyborczych, powołanie powiatowych oraz wojewódzkich komisarzy wyborczych spowodują poniesienie przez budżet państwa dodatkowych kosztów na ich realizację w wysokości nie więcej niż ok. 190 mln zł. Wprowadzenie elektronicznego systemu do głosowania oraz transmisji i rejestracji obrad organów stanowiących w samorządach będzie się wiązało z koniecznością poniesienia z ich budżetu kosztów związanych z zakupem odpowiednich urządzeń. Biorąc pod uwagę że w praktyce wiele samorządów stosuje już tą metodę głosowania oraz praktykuje transmisje i rejestracje sesji, a także przybliżony koszt zakupu tych urządzeń maksymalny koszt wprowadzenia takiego rozwiązania nie powinien przekroczyć w stosunku do wszystkich samorządów kwoty 58 mln zł.